

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İSRAİL'İN SİLAHLARIN MASUMİYETİ DOKTRİNİ ISRAEL'S DOCTRINE OF PURITY OF ARMS

Zafer BALPINAR*

Öz

Bu çalışma İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin askeri güç kullanımını hangi etik ve ahlaki ölçütlere göre yapacağını ortaya koyan, dini-tarihi-kültüre-geleneksel bir temel barındıran silahların masumiyeti doktrini ele almaktadır. Doktrin ortaya konmadan önce doktrinin üzerine inşa edildiği Yahudilikte barış, savaş, meşru müdafaa ve güç kullanımı konuları, silahların masumiyeti doktrini açıklamaya ve ortaya koymaya alt yapı teşkil edecek yeterlilikte Eski Ahit ve Talmud bağlamında ele alınmaktadır. Bu zeminden hareketle güç kullanımında kendini kısıtlama ilkesi üzerinden silahların masumiyeti doktrinine ulaşılmaktadır. Doktrinin ortaya çıkışı ve içeriğinin şekillenmesi devletleşme öncesi ve sonrası süreçlerde ele alınmakta, doktrine yönelik itirazların üzerinde durulmaktadır. Sonuç bölümünde doktrine ilişkin analitik bir tartışmaya ve değerlendirmeye yer verilmektedir. Çalışmanın nihai amacı, İsrail'in güç kullanımıyla tanımlı güvenlik edinimi davranışını anlamaya ve açıklamaya katkı sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Güvenlik, Silahların Masumiyeti, Savaş Etiği, İsrail Savunma Kuvvetleri.

Abstract

This study deals with Israel's doctrine of purity of arms that nestles a religious-historical-cultural-traditional ground, and that reveals Israel Defence Forces' ethic and moral values regarding use of armed force. Before yielding up the doctrine, the Judaic terms of peace, war, self-defence and use of force which the doctrine is placed upon are tackled in context of The Old Testament and Talmud to the extent that they can construct a sufficient infrastructure for introducing and explaining the doctrine. Starting from this ground, it is reached to the doctrine of purity of arms through the term of self-restriction. Doctrine's emergence and formation are reviewed in process of pre and post state periods. Objections and disapprovals against the doctrine are emphasized. In conclusion section, it is given an analytical discussion and evaluation concerning the doctrine. Ultimate goal of this study is to contribute to comprehend and explicate Israel's security understanding which has been identified by use of military force.

Keywords: Israel, Security, Purity of Arms, War Ethic, Israel Defence Forces.

1. GİRİŞ

Maruz kalınan tehdit beka mücadelesini ortaya çıkarmışsa ve savunma kaçınılmaz hale gelmişse mücadele şeklini belirleyecek bir ahlaki ve etik kriter söz konusu olup olmayacağı, insanın toplum bilincini kazandığı zamandan bu yana dini, tarihi, geleneksel, kültürel boyutta cevap aranan bir soru olmuştur. Toplumlar savaşın etiği, askeri faaliyetlere katılmayan ancak ilişkili olan insanlara zarar verilmesiyle ilgili meşruiyet, düşmanı ortadan kaldırmak için kullanılacak silahların seçimi, savaş metodlarını belirleyecek çıkarlar vb. konularda tartışıp durmuşlardır. Silahlar, öldürmek ve yaralamak için üretilmiş araçlar olarak, nasıl masum olabilirler sorusunun cevabını toplumlar onlara daha yüksek amaçlar atayarak vermeye çalışmışlardır. Kendi canını korumak için başkasının kine kastetmenin genel kural olarak ele alınması, silahlara meşru konum kazandırmıştır. Bu amaca bağlı kalmak da ahlaki ve etik gerekliliklerin yerine getirilmesi olarak kendine yer bulmuştur. Bu kabuller tehdit, güvenlik ve beka kavramları bağlamında anlamlarını kazanmışlardır.

Tarihte bir yeri elde etmeye yönelik diğer toplumlar gibi diasporadaki Yahudiler de Filistin'de devletleşme fikrini kabul etmesinden itibaren bu topraklarda kendisini varoluşsal bir güvenlik sorunuyla tanımlamaya başlamıştır. Siyonist hareket bu kabul ile şekillenen aktif bir yaklaşım ve eylem üzerinden Filistin'deki Yahudi toplumunu yeniden şekillendirmeyi amaç edinmiştir. Aktif eylem, seçeneksizlik mücadelesi bağlamında savunmacı bir formda oluşturulmaya veya böyle lanse edilmeye çalışılmıştır. Çatışma süreci her iki eğilimi de doğrulayacak örnekleri barındırmıştır. Devletleşme öncesinde askeri eylemlere hangi ahlaki ilkelere göre yön verileceği hususuna Yahudi dini ve tarihi geleneğinden hareketle bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Çizilen bu çerçeve güç kullanımında kendini sınırlandırma ve silahların masumiyeti ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Bu iki ilke, siyasi amaçları gerçekleştirmek için uygulanacak şiddetin boyutunu ve karakterini tanımlamak ve çatışma sırasında bağlı olunacak ahlaki değerleri kapsamıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, zbalpinar@yahoo.com

Bir devletin güvenlik etiği, yönetim şekli çerçevesinde hangi tür meşru gücün kullanacağı dahil olmak üzere ordusunun güç kullanımına yönelik normatif tavrıyla ölçülebildiği için devletleşmeyle birlikte, artık egemen bir devlet olarak uluslararası zeminde kendini tarif eden kimlik kazanabilmesi için çatışmanın karakterini belirleme gerekliliği ortaya çıkmıştır. İsrail Devleti kendini meşru müdafa konumunda kabul ederek, rolünü ve kimliğini saldırgan değil, savunma formunda tanımlamıştır. Savunma konsepti dahilinde askeri kapasiteye sahip olma, bu kapasitenin nasıl ve hangi ilkelere göre kullanılacağı meselesi, devletleşme öncesinden devralınan etik temel üzerine yerleştirilmiş ve silahların masumiyeti doktrini bir devlet ve ordu manifestosu olarak hayat bulmuştur.

Doktrin, diğer ordularda olduğu gibi İsrail Savunma Kuvvetleri'nde görev yapan askerler için rehber niteliğinde kabul edilmiş, çatışma ya da savaş sırasında insan hayatı lehine güç kullanımında sınırlama ve merhamete vurgu yapan ahlaki kurallar bütünüdür (Wolf, 1989:72). Bu doktrinin temel amacı, meşru müdafa durumunda silaha başvurmayı esas alırken aynı zamanda çatışmada insani normların korunması, gereksiz kan dökülmesinden kaçınılması, genel manada sivillere özel anlamda kadın ve çocuklara gelebilecek zararın önlenmesidir. Daha ileri manada ise kutsal yapılara zarar verilmesinin önlenmesi, savaş esirlerine insani davranılması, yağma, tecavüz gibi eylemlerden kaçınılmasıdır (Gal, 1986: 239).

Bu çalışma, yukarıda verilen içerik çerçevesinde, İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin askeri güç kullanımını hangi etik ve ahlaki ölçütlere göre yapacağını ortaya koyan dini-tarihi-kültüre-geleneksel bir temel barındıran silahların masumiyeti doktrinin ortaya çıkışını ve geçirdiği aşamaları devlet öncesi ve sonrası dönemlerde ele almaktadır. Doktrin ortaya konmadan önce doktrinin üzerine inşa edildiği Yahudilikte barış, savaş, güç kullanımı ve meşru müdafa konuları, Eski Ahit ve Talmud bağlamında doktrini açıklamaya ve ortaya koymaya alt yapı teşkil edecek çerçevede ve yeterlilikte ele alınmaktadır. Bu zeminden hareketle güç kullanımında kendini kısıtlama ilkesi üzerinden silahların masumiyeti doktrinine ulaşılmakta, devlet öncesindeki ve sonraki durumu irdelenerek, doktrine yapılan itirazların üzerinde durulmaktadır. Sonuç bölümünde doktrine ilişkin analitik bir tartışmaya ve değerlendirmeye yer verilmektedir. Çalışmanın nihai amacı ise İsrail'in güç kullanımıyla tanımlı güvenlik edinimi davranışını anlamaya ve açıklamaya katkı sunmaktır.

2. BARIŞ ve SAVAŞ

Yahudiliğin temel kaynağı Eski Ahit'te savaşa dair okuma yapıldığında meşru savaş, savaşın icra şekli ve barış unsurlarının Yaratıcı ile doğrudan bağlantılı kılındığı, barışın bir ideal, savaşın ise bir gereklilik ve görev olarak belirlendiği görülmektedir. İdeal ve gereklilik arasındaki denge yine Yaratıcı tarafından çizilmektedir. Etik çerçeve barış ve savaş kavramlarına bağımlı olduğundan, etiğe ilişkin kapsam ortaya konmadan önce bu kavramların Yahudilikteki izdüşümlerinin belirlenmesi uygun olacaktır.

Barış ile ilgili temel, imanun şartları olarak da nitelenebilecek On Emir'den birisi olan "öldürmeyeceksin" (The Old Testament, Exodus 20:1-17; Deuteronomy 5:4-21) emrine dayandırılabilir. Bu çıkarım, Eski Ahit'in "kim insan kanı dökerse kendi kanı da insan tarafından dökülecektir çünkü Tanrı insanı kendi suretinden yarattı" (The Old Testament, Genesis 9: 6) hükmüyle doğrulanabilir. Yani insan Yaratıcıyla olan ilişkisi bağlamında barışa layık görülmüştür. Bu nedenledir ki Eski Ahit, askeri eyleme girirmeden önce barışçıl yolları kullanmayı mecbur kılmış (Deuteronomy 20:10-12), barış yolundan gidilmesi gerektiğinin çünkü bunun Yaratıcı'nın yolu olduğunun altını çizmiştir (Judges 18:6). Barışa yüklenen anlam, Kral Davut'un tüm savaşlarının meşru olarak kabul edilmesine rağmen Davut çok kan döktüğü ve büyük savaşlar başlattığı için Yaratıcı'nın "huzur ve barış tapınağını" inşa edemeyeceğinin vurgulanmasından anlaşılmaktadır (Cronicles 22:8). Ayrıca barış anlayışını güçlendirecek şekilde, Yaratıcı'nın ödülünü kazanmak için düşmanın açkımışsa doyurulması, susmuşsa su verilmesi, kavgadan kaçınılması ve İsrailoğulları ile yabancılar arasında doğacak itilaflarda adaletli davranılması öğütlenmektedir (Proverbs 20:3, 25:21-22; Deuteronomy 1:16-17).

Eski Ahit'teki barışa ilişkin bu yaklaşım onun şerhi olan Talmud'a da yansımıştır. Talmud yazarları Eski Ahit'te yazılı olan her şeyin barış için yazılmış olduğunu, Eski Ahit'in amacının insanlara arasındaki barış olduğunu ve İsrail'in (Yahudilerin) günahlarının sadece barış üzerinden affedilebileceğini vurgulamışlardır (Bemporad, 2009: 112; Kutz, 1995: 55; Babylonian Talmud, Gittin 59b). Barışın sağlanması ve yaşatılmasında önemli olan merhamet duygusuna da atıf yapılarak, "her kim insanlara merhamet gösterirse, Yaratıcı'nın da ona merhamet göstereceğinin ve her kim ki merhamet göstermezse Yaratıcı da ona merhamet göstermeyeceğinin" altı çizilmiştir (Babylonian Talmud, Shabbat 151b). Düşmana bilerek ve isteyerek yersiz acılar yaşatılması yasaklanmıştır¹ (Goldfeder, 2014: 650).

¹ Bir şehre saldırmak için yaklaştığında, onlara aklıktan ya da susuzluktan acı çektirme, hastalıktan öldürme (Babylonian Talmud, Parashat Shoftim 199).

Barışa verilen değer açıkça ortaya konmakla birlikte Eski Ahit'te savaş, özel bir konumda ele alınmaktadır. Anılan yaklaşımda, Yaratıcı'nın bizzat savaşa katılması ve savaşın ona ait olması (The Old Testament, Deuteronomy 20:1-4) ile düşmanlarının² İsrailoğullarını yok etmek için sürekli istişare içinde oldukları kabulü belirleyicidir (Nehemiah 5:9; Psalms 71:10). Savaşın Yaratıcı'ya aidiyeti ve anlamı "Yaratıcı'nın insanlığı yargılayarak kötülerini kılıçla cezalandırması bağlamında savaşın genel anlamda kötülerini ve suç isnad edilenleri cezalandırma işlevini yerine getiren bir araç olarak ele alınması" (Isaiah 12:11,66:16; Jeremiah 25:31; Obadiah 1:15; Amos 2:2-5; Nahum 1:3) bağlamında somutlaştırılmaktadır.

Bu çerçevede Eski Ahit'te savaş, Yaratıcı'nın insanı hazırladığı, bazen kaçınılmaz bir gereklilik ve dini bir deneyim olarak tasvir edilmektedir (Psalms 141:1). Kaçınılmaz olarak nitelendiği için hazır olunması emredilmekte, savaşın da barışın da sırasının olduğu, zamanı gelince başvurulması gerekeceği ancak savaşma ve yıkım emirlerinin yine Yaratıcı tarafından verileceği ifade edilmektedir (Ecclesiastes 3:8, 8:8; Proverbs 21:31; Ezekiel 38:8-9; Jeremiah 49:14; Hosea 3:9; Judges 20:28; Samuel (II) 5:19, 22:35; Isaiah 36:10). Savaşın Yaratıcı'ya ait olması, silahlanıp bu sürece katılmayı ve bahsedilen galibiyeti yerine getirmeyi zorunluluk konumuna yükseltmekte (Numbers 32:20-22, 27), kılıcını kan dökmekten alıkoymak İsrailoğulları lanetlenmektedir (Jeremiah 48:10). Diğer yandan ise kendi inisiyatifiyle savaşa girmek, sözü edilen meşruiyeti sorunlu hale getirmektedir (Deuteronomy 1:42-44). Bu kapsamda Yaratıcı'nın ön görmediği veya onaylamadığı silahlı mücadele veya düşman, meşru olmadığı gibi sonucu da mücadeleye girişenin aleyhinde değerlendirilmektedir (Numbers 14:42-43; Leviticus 26:27-33, 38-39; Jeremiah 49:31).

Talmud, Eski Ahit'in kaynağını ve amacını Yaratıcı ile ilişkilendirdiği savaşı iki kategoride ele almaktadır. Kenan topraklarının fethi ve meşru müdafa için yapılan mecburiyet savaşı (*milhemet hovah*) ile kralın zaferi ve yayılma için yapılan isteğe bağlı savaş (*milhemet reshut*) (Babylonian Talmud, Sotah 8). Ünlü Talmud yazarı Meimonides bu ayrımı, Eski Ahit'teki bir emrin doğrudan yerine getirilmesi için başlatılan savaşı mecburi savaş olarak niteleyerek yapmaktadır. Örneğin, Eski Ahit dönemindeki Amalek kabilesinin veya yedi ulusun yok edilmesi emri ile meşru müdafa için yapılan savaş bu türdendir. Bu savaşa yönetici, meclis kararı olmadan kendi isteğiyle her zaman gidebilir ve başkalarını da savaşa zorlayabilir. İsteğe bağlı savaş ise toprağı genişletmek, İsrail'in büyüklüğünü ve prestijini arttırmak için yapılan savaş olup, meclis kararını³ gerektirmektedir (<http://etzion.org.il>). Talmud'da yer alan tartışmalar bir diğer savaş şekli olarak yasaklanmış savaşın türetilebileceğini göstermektedir. Bu tür, hahamların onaylamadıkları savaştır. Bu onaylamayış bir üçüncü kategori bağlamında değil, "izin verilen savaş"⁴ bağlamına uymayan hususlar çerçevesinde yapılmaktadır. Yasaklanmış savaşın şartlarına dair bir çerçeve çizilmediğinden nelere izin verildiği hususunda bir sınır bulunmamaktadır (Walzer, 1996: 97, 101). Ancak izin verilmeyen husus bakımından ele alındığında, Talmud'un Yahudi olanlara veya olmayanlara karşı yapılacak yetkisiz ve haksız fetih savaşını kanunsuz olarak nitelediği dikkat çekmektedir (Babylonian Talmud, Sanhedrin 59a).

Talmud bağlamında savaşın türlerine dair çizilen çerçeveye bakıldığında, halkı ve ulusal sınırları tam ölçekte gerçekleştirilen bir saldırıya karşı korumanın mecburi savaş, hasım bir komşuya yapılan saldırı savaşının isteğe bağlı savaş olarak değerlendirildiği (Walzer, 2014: 640-641), hiçbir zaman pasifist bir pozisyon geliştirmediğinden Yahudi şeriatının (*halacha*) mecburi savaşın yanısıra isteğe bağlı savaş da tanıdığı (Luz, 1987: 53), savaşa dair kategorizasyonun sadece Yahudilerin savaşlarına ilişkin olarak yapıldığı (Walzer, 2006:151) ve savaştan önce barış arayışında bir fikir birliği söz konusu iken bu barışın hangi savaş türünden önce aranacağı tartışmalı olduğu görülmektedir (Goldfeder, 2014: 647).

Eski Ahit ve Yahudi geleneği, savaş olgusuna hangi bakımdan yaklaşırsa yaklaşsın ilk prensibi, son çare olması şeklinde belirlemektedir. Bu yaklaşım şiddetin kanıksanmasını en aza indirme ve savaşa karşıtlık kültürünün oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Yahudi geleneğinde savaşın ikinci prensibi ise her iki tarafta da askerlerin ve sivillerin insani değerlerinin korunmasını sağlayacak biçimde savaşın icra edilmesidir. Bu iki prensibi Meimonides, Eski Ahit Deuteronomy 23:10'da yer alan hükümden hareketle "Eski Ahit askerlerimize savaş zamanında bile düşmanlarımıza nasıl şevkatle davranılacağı öğretilmesini ister" yorumuyla açıklamaktadır (Brous, 2010: 102). Üçüncü ilke de Eski Ahit Deuteronomy 20: 19-20'de ifade edildiği üzere, insan hayatının, düşman mallarının ve doğal çevrenin gereksiz tahribata karşı

² İtalyan akademisyen ve Haham Samuel Davit Luzzatto (1800-1865), düşman kavramının 'bize zarar vermek isteyen kişi' daha açık bir anlatımla 'topraklarımızı bizden almak ve yağlamak üzere gelen işgalci' olarak alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Solomon, 2005: 303).

³ Meclisin onayının halkın liderin iradesine karşın savaşa gitmek istememesi halinde geçerli olacağı, aksi durumda yani halkın savaşı kabul etmesi halinde bu izne gerek kalmayacağı hususu, ayrıca modern zamanda demokratik sistem içinde hükümet halkın rızasını yansıttığı için bir meclis onayının yerine geçtiği hususu yetkilendirilmiş savaşa ilişkin tartışmalara ilave edilebilir (Goldfeder, 2014: 642-643).

⁴ İzin verilmiş savaş bağlamında değerlendirilebilecek olan önleyici savaş, düşmanlarınca saldırılma korkusu nedeniyle ve düşmanın bir saldırı yapmak üzere hazırlandığı bilindiğinde düşmana karşı yapılan savaş şeklinde ele alınmaya uygunluk göstermektedir (Walzer, 1996: 100).

korunması zorunluluğudur. Bu prensip, nesnelere üzerinde yıkıcı güce sahip olanın insan üzerinde yıkıcı güce sahip olacağı açısından bakıldığında önem kazanmaktadır (Kimelman, 1992: 315).

Bu prensipler dahilinde ele alındığında Yahudi şeriatının genel manada İsrail'e düşmanları tarafından saldırıyla başlatılan savunma savaşına izin verdiği görülmektedir. Meimonides bu savaşı mecburi savaş olarak tanımlamaktadır (Ravitzky, 2006: 171). Buna ilave olarak Talmud, eğer insan hayatını korumak veya adalet gibi yüksek bir amaç için gerekirse savaşa başvurulabileceğini belirtmektedir (Kutz, 1995: 62). Yine aynı paralelde Yahudi şeriatının insanı insan yapan dini-etik gereklilikleri kapsayan Nuh'un 7 emrini⁵ ihlal edenlere karşı savaş izninin verilebileceği, bu emirlerdeki yasaklardan kaçınan halkların her hangi bir saldırıya karşı Yahudi ordusu tarafından korunacağı vurgulanmaktadır (Ravitzky, 2006: 170). Yahudi şeriatı tarafından izin verilmeyen bir savaşta ise birini öldürmek cinayet olarak değerlendirilmekte (Goldfeder, 2014:640-641), düşmanın 1/6'sından fazlasının öldürebileceği bir savaşa girişilemeyeceğinin altı çizilmektedir (Babylonian Talmud, Shevnot 35b).

Şartlar oluşup savaşın icrası aşamasına gelindiğinde, ilahi olarak hükmedilmiş çatışma şekli olduğundan mecburi savaşta etik anlayışın diğer savaş şeklinde olduğu gibi bulunmadığı görülmektedir. Yani Eski Ahit bağlamında tasvir edilen savaşa dair kısıtlamaların isteğe bağlı savaş için geçerli olduğu bir durum açığa çıkmaktadır (Goldfeder, 2014: 639). Eski Ahit'te savaşın aşamaları Deutoronomy 20:10-12'de "Bir şehri kuşattığınızda önce barış önereceksiniz. Eğer kabul eder ve kapılarını size açarlarsa, şehir halkının canları bağışlanacak, sizin tebanız olacaklar ve haraç ödeyecekler. Eğer reddederlerse savaş önerin ve saldırın" şeklinde belirlenmiştir.

Saldırı başlatılmadan önce sivillere ve savaşmak istemeyen askerlere kuşatılmış savaş alanında bir yön boş bırakılarak kaçma hakkı verilmekte, bu hakkını kullanmayıp kalanlar muharip olarak kabul edilmektedirler. Ayrıca sivillerin kuşatılarda rehin olarak kullanılmasına izin verilmemektedir (Goldfeder, 2014: 648). Muharip kabul edilenlere karşı ise ezici bir güç kullanılarak cephenin kazanılması amaç edinilmekte, hezimet ortaya çıkaracak şekilde yok edilmesi esas alınmaktadır (The Old Testament, Psalms 2:7, 9:6, 31:15, 144:6; Numbers 21:2-3; Exodus 22:24; Deuteronomy 33:29; Isaiah 29:5, 20, 41:11-12; Jeremiah 30:20; Ezekiel 23:24-25; Lamentations 3:66; Sefaniah 2:8-9; Hosea 10:15; Samuel (II) 22:38-42). Yaratıcı'nın gücünün, canlıların yok edilmesi, şehirlerin yıkıma ve yağmaya uğratılması, düşman güçlerinin tamamen ortadan kaldırılması şeklinde onun kudretinin ispatı doğrultusunda cezalandırıcı nitelikte kullanıldığı görülmektedir (Jeremiah 43:11, 48:15, 49:5, 26-27, 37; Ezekiel 21:9-11, 14-15, 28, 26:6, 8, 29:8, 30:5; Isaiah 31:8; Hosea 5:8-10, 2:14-16; Haggai 2:22, Numbers 31:7-11; Kings (II) 3:18-19, 25; Genesis 14:16; Joshua 8:27, 22:8; Samuel (I) 17:53; Cronicles (II) 20:25, 25:13; Jeremiah 38:23, 50:26, 51:47). Düşmanın yok edilmesi, savaş yöntemi olmanın yanı sıra hem çatışmanın tasvirinde kullanılmakta hem potansiyel düşmanların düşmanlıklarını gözden geçirmeleri için bir kıyas unsuru olarak ileri sürülmekte hem de uzun süren barış dönemlerinin sağlayıcısı olarak konumlandırılmaktadır (Judges 3:29-30, 4:16, 9:45; Jeremiah 50:32; Samuel (II)10:1).

Savaşa dair buraya kadar aktarılanlar Eski Ahit'in kapsadığı tarihi döneme ilişkindir. Savaşa dair bir diğer anlamlandırma dönemi M.S. 70'de ikinci tapınağın yıkılması sonrasında yaşanmaya başlayan sürgün sürecini kapsamaktadır. Savaşa ilişkin yaklaşım konusunda Yahudi şeriatı Eski Ahit'e ilişkin dönem sonrasında önemli değişiklikler göstermiştir. Diaspora dönemindeki dini literatür neredeyse güç kullanımına karşı bir tutum sergilemiştir. Bu dönemdeki tarihi gerçekler Yahudileri gücün şiddet yanlısı ve kötü insanlar tarafından kullanılan bir araç olduğuna inanmaya sevk etmiştir (Goldfeder, 2014: 635). Bu çerçevede Eski Ahit'te yer alan İsrail'in düşmanlarına dair emirler uzun zaman önce verilmiş ve bu süreç tamamlanmış olarak kabul edilmiştir. Düşman olarak kabul edilen 7 Kenan milleti ve Amalekliler'e yeni öldürülebilecek bir ulus ilavesi yapılamayacağı yönünde bir anlayış benimsenmiştir (Walzer, 2010: 60).

Devletleşmeye kadar geçen yaklaşık 2000 yıllık sürgün döneminde yekpare bir Yahudi milleti, ordusu ve dolayısıyla Yahudilerin yaptıkları bir savaş olmadığından, savaş ve barışa dair bireyler tarafından geliştirilmiş bir teorileri olmaması, bu konular Yahudi geleneği içinde sınırlı tartışmalar bağlamında değerlendirilmiştir. İsrail Devleti kurulana kadar Yahudiler için savaş, Bar Kochba isyanından (M.S. 132-136) beri mitsel bir anlama sahip olmuş, pratikte bir karşılığı bulunmamıştır. Bu süreçte Yahudiler, savaşın öznesi değil, kurbanları olarak nesnesi olmuşlardır. Bir savaş teorisi yazılması gerekseydi ortaya çıkan teori ancak bu yönde olabilirdi, fakat bu konuda bir çalışma yapılmamıştır (Walzer, 1996:95-96; Walzer, 2006: 149-150).

⁵ Nuh'un 7 Emri; Yaratıcıyı inkar etme, Yaratıcı hakkında kötü konuşma (küfretme), öldürme, ensest-homoseksüel ilişkilere girmeye zina yapma, çalma, canlı bir hayvanı yeme, hukuka itaati temin etmek için mahkemeler ve yasal sistem kur. "Jewish Concepts: The Seven Noachide Laws", http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/The_Seven_Noahide_Laws.html (Erişim Tarihi 09.12.2015)

Bahsedilen süreçte Yahudiler siyasi bağımsızlığa sahip olmadıklarından Talmud bağlamında savaşa dair ele alınan tartışmalar, gerçek dünyadaki siyasi realitelerle örtüşme zorluğu yaşamıştır. Hahamların savaşa ilişkin oluşturmaya çalıştıkları hukuki çerçeve, tarihsel yeniden inşaları ya da mesihçi spekülasyonları içermiştir (Salomon, 2005: 297-298). Talmud'da "savaş" ismiyle bir bölüm bulunmaması, savaşa dair tartışmaların teorik düzeyde kaldığını göstermektedir. Aynı durum Meimonides'in eserlerinde de böyledir (Bemporad, 2009: 113, 116). Elde bulunan birikimden savaşa dair ulaşılabilecek genel sonuç ise mantıklı bir neden olması durumunda, yasaklamaların ihlal edilebileceği önceden bilinse bile mecburiyet savaşlarının icra edilmesi olmuştur⁶ (Walzer, 1996: 110-111).

Bahse konu alanda 20. yy'a gelinceye kadar yetersizliğin ortada olduğu bir noktada Siyonizmin yükselmesi ve İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte dini düşünürler Yahudi ordusunun Yahudi geleneğinin savaş anlayışını bilmek istemesi talebiyle karşı karşıya kaldılar. Ancak hahamların da elinde açık bir doktrin yoktu (Schwartz, 2008: 66; Walzer, 1996: 107). Bu nedenle Yahudi dini ve tarihi geleneği, modern döneme ilişki savaşın ele alınmasına dair bir anlayış geliştirmekte zorlanmıştır. Asimetrik çatışma olgusunun ele alınması hususunda ise insan hayatının korunması ilkesi dışında neredeyse tamamen yetersiz kalmıştır. Ancak savaş artık entellektüel bir tartışma olmaktan çıkarak sahada yaşanan bir olgu haline geldiğinden, deneyim sahibi olunmayan bir alanda kararların üretilmesi ihtiyacı ertelenemez hale gelmiştir. Mesele sadece savaş konusuna açıklamalar getirmenin ötesinde Yahudiliğin geleneksel öğretisinin yeni devlete nasıl rehberlik edeceği hususunda kadar genişlemiştir (Bemporad, 2009: 118, 124).

Savaşa dair yaklaşımın üçüncü evresi İsrail Devleti'nin kuruluşuyla birlikte başlatılabilir. Savaşa ilişkin hangi esasların yönlendirici olacağına dair tartışmaya iki önemli kişi üzerinden eğilmek devletin benimsemesi gereken yönü açığa çıkarması bakımından önemlidir. Zira devletleşmeyle birlikte diasporada geliştirilen Yahudi şeriatı kültüründen kurtulunması ve Eski Ahit'in doğrudan okunması gerektiği dillendirilmeye başlanmıştır.

İsrail Devleti'nin ilk Başbakanı David Ben-Gurion yeni devleti Varşova, Krakov ve Odesa'daki hayatın devamı olarak değil, uzak geçmişle örtüşen yeni bir başlangıç olarak gördüğü için "din adamlarının yorumlarına dayanan literatürden (*Midrash*) önce Eski Ahit'in yüce olduğunu, onun Midrash'a tabi olmadığını ve onun Midrash yardımı olmadan kendisinin anlaşılması gerektiği" düşüncesinde olmuştur. O, Yahudi halkının kendi özgürlüğü için savaşmasını Eski Ahit'e dönüşün zirvesi, gerçek Yahudilik ve ulusal sınırların dayanak noktası olarak ele almıştır. Bu nedenle Yahudi egemenliğinin yenilediği dönemde yani devletleşme aşamasında savaşa dair diasporada oluşturulan dini öğretinin takip edilmesi gereken politikayla uyumsuz olduğunu öngörmüş, savaşmayı olumsuzlayan diaspora birikiminin yeni devletin çıkarlarına hizmet etmeyeceğini düşünmüştür (Goldfeder, 2014: 635-637). Ben-Gurion'un yaklaşımı bir yana savaşa ilişkin yönlendirici yetersiz içerik ve savaşı olumsuzlayan anlayışın siyasi alanda artık var olan ve beka mücadelesinde olan devletin operasyonel ihtiyaçlarına cevap vermekte yetersiz kalması o günün sahadaki realitesini oluşturmuştur (Solomon, 2005: 297-298).

İsrail Savunma Kuvvetleri'nin Hahambaşı ve sonradan İsrail Hahambaşı olan Haham Shlomo Goren (1917-1994) yukarıdaki yaklaşımın aksini savunmuştur. Ona göre dini anlatımların etik dünyası üzerinden Eski Ahit'e dönüş gerçekçi olan bakış açıydı ve İsrail Devleti ile ordusuna savaşları idare etmeleri için daha etik bir kurallar manzumesini daha etkili bir şekilde bahşedecekti. Ayrıca bu şekilde bir dönüş dini bir emirdi. Ben Gurion'a itirazında Talmud'un yeni düşünce yolları icat etmediğini, Eski Ahit'in bizzat kendisinin insanın askeri gücüyle ilgili rezervleri olduğunu vurgulayarak, güç kullanımına rehberlik edecek bir etiği yerleştirme arayışında olmuştur. Goren'e göre Yaraticı'nın savaşını yapmaya istekli olanlar yoldan çıkmamak, savaşın zorlayıcı ahlaki ikilemleri ve affedilmez talepleri karşısında kendini sınırlamak için dini, ahlaki ve ideolojik çizgiler çizmelidir. Fiziksel güç beka için gereklidir ancak maneviyatla kontrol edilmeli ve uyumlu hale getirilmelidir. Savaş yapmanın ölçütleri önceden ve Yasa'da (Eski Ahit ve onun Talmudik yorumları) zemin bulduğu şekilde konmalıdır ve ölçütler dini olmalıdır (Goldfeder, 2014: 636-637).

İsrail Devleti kurulduğunda bütün tarihi ve dini birikim ile tartışmalardan savaşa dair elde edilen ve devletin sonraki hayatına şekil verecek toplam, şu ilkeyi ortaya çıkarmıştır; "İsrail içinde yer aldığı savaşları seçemeyen ancak savaşa şeklini seçebilecek bir devlettir" (Sucharov, 2005:182). Bu çerçeve dahilinde İsrail, savaşa dair modern dünyanın "gerçek dini" yaymak için savaş yapmama, sadece savunma savaşı yapma, tüm ulusların kendini yönetme hakkına sahip olması ve emperyalizme itibar edilmemesi prensiplerini kabul etmiştir (Solomon, 2005: 302-303). Kabul edilen prensipler bağlamında savunma savaşı anlayışı, aşırı Siyonizm yanlıları hariç mecburiyet savaşı olarak kabul edilmeyen bir konuma taşınmıştır. Bir saldırgan

⁶ Ancak burada aranan önemli bir şart, kişinin kendini kuralı ihlal edebileceği bir konuma kendini bilerek ve isteyerek getirmemesidir. Mecburiyet savaşlarında kişi savaş başlamadan önce savaşı nasıl idare edeceği hususunda düşünmelidir. Çatışma başladıktan savaşın zemini ne olursa olsun hayatı koruma ilkesi işleyecek, cinayet her yerde ve daima kural dışı kabul edilecektir (Walzer, 1996: 110-111).

tarafından saldırıya uğrama durumunda savaş gitmek evrensel bir kabul olduğundan, İsrail de devletleşmeyle birlikte savaşa dair tutumunu kendi dini literatüründe ve tarihi geleneğinde yer alan izin verilmiş savaş konsepti üzerine tesis etmiştir. İzin verilmiş savaşa başlamak için tarih boyunca varlığını koruyan idari, hukuki ve dini yönleri bulunan bir kontrol ve denge mekanizmasının mevcut olması, savaşın kavramının güncelleştirilebilmesini kolaylaştırmıştır (Walzer, 1996: 104). Sorun savaşın başlatılması veya meşru savaş olup olmaması değil Ben Gurion ve Goren tartışmasında görüldüğü üzere nasıl icra edileceği konusunda olmuştur.

3. GÜÇ KULLANIMI VE MEŞRU MÜDAFA

Savaşın Yahudiler için ne anlama geldiği hususundaki dini ve tarihi birikimin, modern dönemde çatışma alanında gücün ilkesel olarak nasıl kullanılacağını ele alan silahların masumiyeti anlayışına ilişkilendirilmesi için Yahudilikte güç kullanımı ve meşru müdafa konularına da değinilmesi ve bunlar üzerinden savaş kavramı ve savaşın gereklerinin modern dönemle ilişkilendirilmesi uygun olacaktır.

Siyasi sorunlara mümkün olan en iyi çözümü bulmak için kullanılan organize şiddet eylemi olarak tanımlanabilecek olan güç kullanımının (Levite, 1990: 38-39) meşruiyeti meselesinin Yahudilik-etik ve siyasi-askeri olmak üzere iki değerlendirme alanı bulunmaktadır. İlk alan Yahudiler için ahlak ve etik temelli bir iç tartışma meselesi olurken, ikinci alan çatışmanın tarafı durumundaki ötekine eşit ağırlık ve değer verdiği için uygulama açısından daha kritik öneme sahiptir (Chazan, 2009: 102). Her iki alana ilişkin olarak sürgün döneminde Yahudiliğin bireyler için tanımlı ahlaki ve etik kurallarını ulusal ve askeri boyuta etki edecek şekilde genişletme ve yorumlama arayışları söz konusu olmuştur. İzin verilen, izin verilmeyen, meşru veya meşru olmayan savaş tartışmaları çerçevesinde insan hayatın kurtarılması ve meşru müdafaya ilişkin icra şekillerine dair öneriler ortaya atılmıştır. Öneriler şekillendirilirken yararlanılan temel kaynak, kelime anlamı birisini öldürmek üzere izleyen bir diğerine ilişkin uygulanacak yasa olan, meşru müdafada meşru güç kullanımını veya üçüncü tarafın savunulmasını düzenleyen *din rodef* (the law of pursuers) olmuştur. Bu kanun önemi, askeri davranış normları oluşturulması ve savaşın bağımsız normatif kategori oluşturmadığı kabulünün işletilmesi üzerine kurulu bir ceza hukukunu esas almasıdır (Godfeder, 2014: 633).

Tartışmalar ve dini literatür taramaları neticesinde insan hayatının en yüksek değer olduğu ortaya çıkmasına rağmen hahamlar, insana yönelik güç kullanıma yasaklama getirmeyi tehlikeli bularak, savunma prensiplerine sınırlar getirecek bir anlayışı benimsemişlerdir. Buna göre aşırı zararı önlemek için en az güç kullanılması, güce önceden tasarlanmış bir şekilde ve intikam amaçlı değil mevcut tehlikeye karşı eş zamanlı olarak başvurulması, cezalandırmanın adalet sisteminin görevi olması, tehdidin gerçek olduğundan ve gücün bunu bertaraf etmek için gerekli olduğundan mantık yoluyla emin olunması temel ilkeler olarak benimsenmiştir (Weintraub, 2010; 120-121).

Filistin topraklarında devletleşme sürecine girildiğinde bu ilkeler bağlamında güç kullanımına ilişkin olarak zaman ve zemine göre 3 farklı yaklaşım şekillenmiştir. Etik-dini yaklaşım; Siyonist hareket manevi ve ahlaki bir yeniden canlanma olduğundan bu amaca ulaşmak için meşru olmayan yöntemler kullanılmamasını esas almıştır. Pasifist olmayan ve meşru müdafa mecburiyetini destekleyen duruşuna rağmen bu yaklaşım, aktif militarizmin Yahudiliğin karşı olduğu silahların gücüne tapılması eğilimine yol açacağı düşüncesinde olmuştur. Milliyetçi yaklaşım; Yahudi egemenliğinin çıkarlarının korunması için askeri gücü hayati görmüştür. Bu yaklaşıma göre askeri güç karar verici olarak değerlendirildiğinden diğer şeyler ikincil öneme sahip addedilmiştir. İşçi Hareketi yaklaşımı; Bu ele alış şekli diğer iki yaklaşımın ortasında bir yerde yer almıştır. Yani askeri güç ve kullanımı ile ilgili ahlaki ikileme sahip olunmakla birlikte gücün kullanımına yönelik pragmatik ihtiyacı da görmezden gelinemeyeceği esası oluşturmuştur. Bu bağlamda askeri gücün sınırlı amaçlar için kullanımı öngörülmüştür. Yine bu yaklaşıma göre öldürmek bir Yahudi için kahramanca bir eylem değil, sadece hayatın korunması ve adaletin sağlanması için başvurulabilecek bir eylem olarak kabul edilmiştir (Kutz, 1995: 139-143).

Güç kullanımının *din rodef* temelinde ilkesel unsurlara bağlanması bir bakıma meşru müdafa anlayışının da sınırlarını belirlemiştir. Ancak insanın canını koruması, daha büyük ölçekte de ülkenin bekasının sağlanması için ortada bir hukuk düzenlemesinin olup olmadığının bir önemi bulunmadığı realitesi nedeniyle meşru müdafa sınırlarının hukuk tarafından net ve her durum için aynı olacak şekilde belirlenmesi zordur. Bu sebeple mutlak hükümlerden ziyade, önlenen zararlar verilen zarar arasındaki dengeyi işaret eden orantılılık ilkesinin belirlenmesi ve uygulanması meşru müdafanın hukuki boyutunu oluşturmaktadır (Cohn, 1977: 326-327).

Tek bir kişiye uyarlanabildiği gibi bir insan topluluğuna ya da tüm bir ulusa da aynı paralelde uyarlanabilen *din rodef* bağlamında orantılılık ilkesi, Babil Talmudu Sanhedrin 74a-b, Yoma 85b ve Berakhot 58a'da "eğer birisi seni öldürmeye gelirse, ondan önce davran ve sen onu öldür", "eğer birisi seni öldürmeye geliyorsa, sabah erken kalk ve onu sen öldür" şeklinde ifade edildiği üzere, kişinin kendi hayatını korumak için bir başkasını öldürebilmesine izin verilmesini esas almaktadır. Ancak Yahudi şariatının bu hususu

“hükmettiği mi yoksa izin verdiği mi”⁷ konusu tartışmalıdır. Yahudi otoritelerin üzerinde fikir birliğine vardığı şekli, en azından izin verilmiş olmasıdır. Bu bağlamdan bakıldığında Yahudilere karşı askeri bir saldırı meydana gelmesi halinde Yahudi şeriatı açısından öldürme eyleminin izin verilebilir ve meşru olduğu söylenebilir. Hahamların çoğu yukarıdaki ifadeyi, “eğer birisini seni öldürmekten alıkoyacak başka bir yol yok ise onu öldürmene izin verilebilir” şeklinde yorumlamaktadırlar. Bu yorumda olası saldırının kurbanından bir parça risk alması da istenmektedir. Risk alma davranışı ise meşru müdafadan savunma savaşına (*preemptive war-preventive war*) kadar olan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Walzer, 1996: 99; Godfeder, 2014: 633).

Yahudi şeriatının öldürme izninin verildiği meşru müdafanın geçerli olduğu durumda bile bir hayatı kurtarmak üçüncü masum bir tarafın öldürülmesine, birinin hayatını kurtarmak için bir diğersinin hayatını risk altına sokmaya zorlanmasına, birinin kötü eylemini tamamladıktan sonra cezalandırmak için öldürülmesine, ihtiyaç duyulan güçten fazlasına başvurulmasına izin vermediği (Godfeder, 2014. 634), meşru müdafa hakkı tanımaya paralel olarak tehlikeye düşmüş bir hayatı korumak için görev yüklendiği (Weintraub, 2010: 120), savaşın eleştirilmekle birlikte toptan reddilmediği, pasifist yaklaşımın benimsenmediği ve meşru müdafanın zorunlu kılındığı da meşru müdafaya ilişkin çerçeveye dahil edilmelidir (Kutz, 1995: 61-62; Babylonian Talmud, Sanhedrin 72a). Ancak diğer taraftan bu kuralların uygulanacağı çatışma halleri, savaştan ziyade polise faaliyetler bağlamında geçerli olarak alınabilir. Zira meşru ve ahlaki bir savaş, meşru müdafa halleri dışındaki öldürme şekillerine izin verebilir. Yahudi şeriatı çerçevesinde savaş şartlarına özel bir tutumun benimsenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Goldfeder, 2014. 634).

Göz önüne alınması gereken bir diğer husus da Yahudi şeriatının ulusal beka yolunda bireylerin feda edilebileceğini öngörmesidir. Yahudi ahlak kurallarına bu durum sadece daha iyi bir yol olmaması durumunda izin verilebilir haldedir. Bu işleyiş kendi ordusu için kabul edilmiş olmakla birlikte düşman bireyleri için de geçerli kabul edilebilir. Bu çerçevede meşru savaşta kasıtlı sebep olunmadığı sürece ikincil zararın yasaklanmasına gerek olmadığı görüşünün ortaya çıktığının altı çizilmelidir. Ancak her halükarda seriatta yer alan ve davranışı belirleyen rehber ilkenin, savaş sırasında insan hayatına verilecek zararı en aza indirecek şekilde askerin komuta edilmesi olduğu ifade edilmelidir (Avishag, 2006: 504).

Aktarılanlar ışığında bir genelleme ortaya konmak gerekirse, bireysel hakların yaşam ve özgürlük, toplumsal hakların da toprak bütünlüğü ve siyasi egemenlik olduğu göz önüne alındığında, Yahudiler için meşru müdafanın, hakların savunulması anlamında kullanıldığı söylenebilir (Norman, 1995: 133). Sorun meşru müdafaya başvurulup başvurulmayacağı değil, hangi şartlarda ve hangi sınırlar dahilinde başvurulacağı olduğunda ise karşımıza iki terim çıkmaktadır. İlki rasyonel ve sınırlı güç kullanımını amaçlayan politikalar ve askeri taktiklere gönderme yapan (*havlagah*) “kendini sınırlandırma”, diğeri de gücün sadece meşru nedenlerle ve savunma için kullanılmasına vurgu yapan (*tohar ha-neshek*) “silahların masumiyeti” kavramlarıdır (Chazan, 2009: 89).

4. SİLAHLARIN MASUMİYETİ DOKTRİNİ

4.1. Doktrinin Ortaya Çıkışı ve İşlevi

1903'teki 6. Siyonist Kongre öncesinde dini ya da laik kesimden hiç kimse Filistin'in güç kullanarak alınmasını sağlayacak askeri bir eylem önermemiştir. Bu kongrede 1903 Kishinev pogromunun etkisiyle, Yahudi savunma grupların eğitimiyle oluşturulacak bir yapı üzerinden askeri inisiyatifi ele alacak (Solomon, 2005: 305), Arapların askeri baskı altında tutulmasını değil, ülke inşası çalışmalarının kesintisiz yürütülmesinin savunulmasını sağlayacak bir yaklaşım ileri sürülmüştür (Luz, 1987: 76). Bu yaklaşımın felsefi esası kendini sınırlama kavramı üzerine oturtulmuştur. Bu yapılırken Yahudiler, kendini sınırlandırma kavramını, Hristiyanlıktan ödünç alınmış ve affetme, özür dileme, silahları bırakma anlamında kullanmamışlardır. Onu insan hayatını yücelten ve kan dökmekten geri duran Yahudi kültürüyle ilişkilendirmişlerdir (Chazan, 2009: 96-98). Tespit edilen bu çerçevede başta Ahad Ha'am olmak üzere Yahudi ileri gelenleri, Yahudileri kendilerini savunmak için hazırlık yapmaya çağırılmışlardır. Ancak bu çağırışı yaparken savaşta ve politikada sonuçlar ile yöntemler arasındaki ikilemi formüle etmeye çalışmışlardır. Siyonizm manevi ve ahlaki bir yeniden canlanma olarak görüldüğünden meşru olmayan yolların kullanımına onay vermemişlerdir (Luz, 1987: 63).

Filistin topraklarındaki mevcudiyetin korunmasına yönelik davranışı belirleyecek olan kendini sınırlandırma yaklaşımının kökleri, 1881-1903 ve 1904-1914 tarihlerindeki Filistin'e I. ve II. göç hareketlerinin düşünce ve eylemleri ile ilk Siyonist silahlı güç olan *Hashomer* (Muhafızlar) anlayışında yer almaktadır. Bu yaklaşım, teşkilatının iç muhalefetine rağmen Hashomer lideri Israel Shohat tarafından kanlı intikam ve

⁷ Diğer bir bakış açısı da “ilk önce sen öldür” yaklaşımını, meşru müdafa da dahil olmak üzere savunmanın bir haktan ziyade bir görev olduğunu vurgulamaktadır (Solomon, 2005: 298).

terör eylemleri reddedilerek, onun yerine sadece son çare olarak başvurulacak seçilmiş ve nokta odaklı saldırılar düzenlenmesi şeklinde uygulama bulmuştur (Chazan, 2009: 92).

Benimsenen yaklaşım doğrultusunda 1930 başlarına kadar Yahudi liderler tarafından Yahudilerin kendilerini savunmalarına kendini sınırlandırma ilkesi bağlamında izin verilmiştir. Bu ilke, askeri amaçların gerçekleştirilmesi için en az güce başvurulması ve muharip olanlarla olmayanlar arasında ayırım yapılması şeklinde iki temel üzerine yerleştirilmiştir (Solomon, 2005: 306). Anılan temelde askeri davranış şekli de misilleme, önleyici saldırı ve pusu faaliyetlerini yasaklayan sadece Yahudi yerleşimlerine saldırı yapılmasını caydırma amacı taşıyan askeri faaliyetleri onaylayan bir kendini sınırlandırmayı esas almıştır (Lustick, 1990: 59).

Bahse konu ilke ve davranış tarzı üzerinden uygulamaya taşınan güce başvurma yaklaşımı, 1930'lara kadar yazılı bir metinle doğrudan ilişkili olmamış, genel manada gücün sadece meşru davalar ve meşru müdafa için kullanılması yönünde tavsiye niteliğinde olmuştur (Khalidi, 2010: 6). Güç kullanımında kendini sınırlama ilkesinin bir kavrama dönüşmesi ve yazılı bir özellik kazanması, 1936-1939 yılları arasında yaşanan Arap isyanı döneminde gerçekleşmiştir. Arap isyanının ilk günü olan 19 Nisan 1936'da Yafa'daki çatışma sırasında 19 Yahudinin öldürüldüğü bilgisi üzerine Tel-Aviv Belediyesi adına yayınlanan bildiriye halk sorumsuz eylemlerden kaçınmaya çağrılmış ve kamu düzeninin geri dönüşünün Yahudi toplumunun (*Yishuv*) büyük ölçüde kendisini kontrol etmesine ve kendisini sınırlamasına (*havlagah*) bağlı olduğu ilan edilmiştir. Bu bildiri Ben Gurion dahil olmak üzere *Yishuv*'un önde gelenleri ve Yahudi Ulusal Fonu Başkanı Manahem Ussishkin tarafından desteklenmiştir. Kendini sınırlama yaklaşımı da önce liderler tarafından sonra da *Yishuv* tarafından kavram olarak benimsenmiştir (Chazan, 2009: 92).

Ağustos 1936'da güç kullanımında kendini sınırlama kavramı yoğun politik tartışmaların odağını oluşturmuştur (Horowitz ve Lisak, 1978: 50-52). Arap isyanı sırasında çatışmanın karşılıklı kayıplara neden olması ve İngiltere'nin çıkarlarını korumak için tam güce başvurmaması, özellikle Araplara yönelik sonuç alıcı güç kullanmaması, Yahudi tarafında kendini sınırlandırma uygulamasının oldukça tartışılmasına neden olmuştur. Bu yaklaşıma bağlı kalmak çıkarlar bakımından güçlü yönü oluştururken, Araplarda Yahudilerin zayıflığı ve korkaklığı yönünde etki bırakması endişesi zayıf yönü teşkil etmiştir. Nihayetinde çıkarlar göz önüne alınarak intikam alınması reddedilmiş ve kendini sınırlama uygulaması temel çizgi olarak kabul edilmiştir. Ancak gerek duyulan noktalarda Haganah'a "özel yollara başvurma" izni verilmiştir (Chazan, 2009: 94-96).

1937 yılı Ağustos sonu Eylül başlarında saldırıların artmasıyla Yahudilerin kayıplarının artması doğrultusunda intikam almak isteyen kesimlere Yahudi liderlerin karşı tavrına rağmen, dünyada ulus ve vatan toprağından daha üstün bir değer yoktur görüşünde olan (Luz, 1987: 64) Vladimir Jobotinsky yönetimindeki Irgun teşkilatı mensuplarının misilleme gerçekleştirmesiyle kendini sınırlama anlayışı kırılmıştır. Bu süreçte Haganah da kendini sınırlama ilkesine bağlı kalmakta zorlanmış ancak Araplara ayırım yapılmadan icra edilecek misilleme saldırıyı onaylamamıştır. Yahudi liderler, masum Araplara karşı saldırıların devam etmesi halinde bu eylemleri yapanlarla Yahudi silahlı güçlerinin çarpışacağını ifade etmişlerdir (Chazan, 2009: 99-101; Lustick, 1990: 59).

Bu yaklaşımın yanısıra Yahudi Ajansı yönetimi, terörizmin önlenmesi için tüm bağlı kuruluşlarına imkanları dahilindeki bütün yolları kullanmaları için çağrıda bulunmuştur. Çağrı güçlü adımlarla desteklenmemesine rağmen söylemde kalmamış, bu faaliyetlere karşı halk tabanında bir destek sağlanmıştır. Ancak yine bu desteğe rağmen gerekli adımların atılabilmesi için hem halk hem de siyasi çevreler yetki vermemişlerdir. Bu çerçevede Yahudi Ajansı'nın 1937 yılı Kasım ayının ilk yarısında yaptığı toplantıda, şiddete başvurarak izlenen politikanın altını oyan bu unsurların *Yishuv* otoritesi ve kurumları tarafından nasıl ele alınacağı tartışılmıştır. Bu toplantıda "silahların masumiyeti ilkesi" denilen güç kullanımına yönelik değerler ve prensipler ele alınarak 16 Kasım'da Yahudi Ajansı tarafından özetle şu deklarasyon yayınlanmıştır; "Kan döküldüğü dönemde *Yishuv* ciddi bir testten başarıyla geçmiştir. Cesaret ve kararlılıkla tüm pozisyonumuzu korurken 'savunma silahlarının masumiyetini' muhafaza etmiştir. *Yishuv*, temel dürtülerin üstesinden gelerek ve ulusal disiplini uygulayarak, meşru müdafa sınırlarına titizlikle bağlı kalmış ve masum Araplara zarar verilmesinin önüne geçilebilmesini başarmıştır"⁸ (Chazan, 2009: 103-104).

Yani silahların masumiyeti ilkesi Siyonist amaçları gerçekleştirmek için gücü kimin kullanacağı ve güç kullanma otoritesinin kimde olacağı hususunda İşçi hareketi ile Revizyonist hareket arasında geçen tartışmalar esnasında ortaya çıkmıştır. Başından itibaren silahların masumiyeti ilkesi, Haganah ile Araplara ayırım yapılmadan saldırılmasında ısrar eden Irgun'un kullandığı askeri eylem tipleri arasındaki ayırımı netleştirmek için dizayn edilmiştir. Her ne kadar bu kavram, Irgun ile olan çekişmenin bir sonucu olarak

⁸ Bu nihai deklarasyonda yer alan "savunma silahların masumiyeti" ifadesi daha önce hazırlanan taslak metinde "savunma silahlarının paklığı (temizliği)" şeklinde yer almıştır (Chazan, 2009: 104).

ortaya çıkmışsa da silahların masumiyeti ilkesinin Haganah'ın eylemlerinde köklü bir değer olarak vücut bulması daha çok güvenlik ihtiyaçlarıyla ilgili olmuştur (Chazan, 2009: 104).

Silahların masumiyeti ilkesinin süreklilik gösteren bir doktrine dönüşmesinin resmi başlangıcı olarak 1939 yılındaki Siyonist Kongre alınabilir. Bu kongrede İşçi Siyonizmi'nin kurucularından olan Berl Katznelson, "Yahudiler kendilerini silahla savunacaktır, ancak bu silahlarının masum insanların kanıyla kirlenmesini istememektedirler", "kendimizi sınırlandırmanın anlamı, silahlarımızın masum olmasına izin vermemizdir" şeklinde özetlenebilecek konuşmasında hem doktrini gerekli ve tamamamen kaçınılmaz olmadığı sürece silahlara başvurulmaması anlamına gelecek şekilde olarak tanımlamış hem de ona yüklenen anlamı ifade etmiştir. Aynı bağlamda 1936-1939 Arap isyanı sırasında Filistin'deki Yahudi toplumunun gelişimde yer alan geniş eğilimlerin bir bileşeni olarak ortaya çıkan "kendini sınırlandırma" ve "silahların masumiyeti" kavramlarının birbirini tamamlayan ve birbirinden üretilen kavramlar olduğu da vurgulanmıştır (Chazan, 2009: 106; Luz, 1987: 76; Horowitz ve Lisak, 1978: 50-52).

Yahudi liderlerinin büyük ölçüde laik kesimden olmalarına rağmen, Yahudi dini literatüründen temel alan bir anlayışı politika seviyesine taşıyarak gerek güç kullanımında kendini sınırlandırma gerekse silahların masumiyeti yaklaşımlarının ısrarla üstünde durmalarının, sadece ilk saldırıya ateş edileceği hassasiyetini göstermelerinin, Yahudi güçlerinin bir Arap köyüne girip rasgele köylüleri öldürmelerinin kabul edilmez görülmesinin ve yasaklanmasının Yahudi geleneği ve inancının ötesinde dönemin konjonktürel realiteleriyle yakından ilişkisinin bulunduğunun altı çizilmelidir (Dorff, 2012: 660; Norris, 2008: 33-37).

Arap isyanı sürecinde güç kullanımının kısıtlanmasına yönelik siyasi itirazlara ve Haganah'ın bazı kesimlerinin tepkisine rağmen bahse konu anlayışa sahip olmanın sağladığı ilk ve öncelikli avantaj, Yahudi tarafının kendisini, saldırganın askeri eylemleri değil, saldırılan tarafın kendini savunma eylemleri konumuna yerleştirmesi olmuştur (Chazan, 2009: 96-98). Haganah temelinde oluşturulan savunma mekanizmasının meşruiyetinin sağlanmasında ve güçlendirilmesinde bu avantajın kullanılması hayati önem arz etmiştir. Haganah'ın ilkeli, doğru ve saf Yahudilerden oluştuğuna vurgu yapılarak meşruiyeti kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Bu mekanizma sadece güvenlik üretme değil, aynı zamanda göçmenlerin eğitimi ve entegrasyonu üzerinden konsolidasyon görevi bulunduğundan kendini sınırlandırma ilkesine bağlılık devletleşme süreciyle ilgili özel bir önem taşımıştır. Kendi sınırlama ve silahların masumiyeti ilkeleri, aynı zamanda bu derece önemli bir mekanizmanın disiplinli olmasını ve görevini siyasi amaçlar doğrultusunda yapmasını sağlamanın da bir ölçüsü olarak görülmüştür (Norris, 2008: 33-37).

Bu yaklaşım, siyasi amaçlar olan göç, toprak satın alınması ve yerleşim yerleri bağlamında da değerlendirilmelidir. Zira bu sayılan alanlara ilave olarak askeri kapasitenin artırılması konusunda da Filistin'deki Yahudi toplumunun komşularıyla iyi ilişkiler yoluyla barışı teşkil etmek amacıyla olunduğunun hissettirilmesi gerekli addedilmiştir. Ayrıca Yahudilerin sayı bakımından azlığı, güvenlik bakımından İngilizlerin silahlı gücüne bağımlı olmaları, Yahudilerin Araplara karşı İngiliz politikasından bağımsız askeri eylemlerinin İngilizler tarafından Yahudileri ezmek için kullanılma ihtimali, intikam politikasına Batının olumsuz yaklaşımıyla Siyonist amaçların zarar görme olasılığı, İngilizlerin Yahudilere kendileri korumaları ve polislik hizmetlerini yerine getirmeleri için sağladığı silah akışını kesme ihtimali, İngilizlerin yardımıyla askeri gücün artırılması arzusu, Yahudilerin çatışan taraf durumuna gelerek İngilizlerin güç kullanımını Yahudiler üzerine sevk etmesi daha da önemlisi Yahudilerin masum taraf olarak algılanmasını ortadan kaldırarak devletleşme için hayati öneme sahip göçlerin engellenmesine neden olması ihtimali hem gücün sınırlanması yaklaşımının hem de silahların masumiyeti doktrininin oluşturulmasında dönemin konjonktürel gerekliliklerini oluşturmuştur (Chazan, 2009: 92, 103).

Ortaya konan toplamdan hareketle genel manada kendini sınırlama ve daha dar anlamda silahların masumiyeti konseptlerinin, Yahudi nebevi geleneğinden gelen etik ve ahlaki değerler üzerine vurgu yapan neo-Ortodoks, laik ve reformcu anlayışla, kişisel ilişkileri uluslararası ilişkilerle örtüştüren Yahudi şeriatı yaklaşımıyla ve dünya toplumundan ahlaki onay alarak siyasi destek sağlama beklentisiyle beslendiği söylenebilir (Solomon, 2005: 306). Devletleşme öncesinde bu toplamın, Filistin'de aşırı uç kesimler dışındaki kalan özellikle İşçi Hareketi bağlamındaki Yahudiler için, savaş zamanında bir askerin muharip olmayanlara, çocuklara, kadınlara ve yaşlılara zarar vermemek için kendini eylemlerinde sınırlaması anlamına geldiğinin altı çizilmelidir (Avishag, 2006: 497).

Buna göre asker silahını ve gücünü düşmanı sadece istenilen düzeye kadar alt etmek için kullanacak ve insan hayatına, bedenine, onuruna ve malına gereksiz zarar verilmesini önlemek için kendini sınırlayacaktır (Cohen, 2008: 138). Tarif edilen bu kapsamda, yani sadece meşru müdafa için kullanıldığı ve masum siviller ile savunmasız insanlara karşı kullanılmadığı sürece, silahların masum olduğu kabul edilmiştir (Shlaim, 1999: 151).

Ancak İşçi Hareketi bu çerçevede benimsediği silahların masumiyeti doktrinini ideolojik, sosyolojik

ve politik olarak hareketin siyasi faaliyetlerine yansıtma eğilimi göstermiş olsa da bu doktrin, siyasilerin karar verme süreçlerini belirleyen bir konumda olmamıştır. Siyasi liderler Ortadoğu'da hayatta kalabilmek için şiddet araçlarının kullanımının kaçınılmaz olduğunu bildiklerinden, odaklandıkları nokta, şiddetin boyutunun ve derecesinin zamanın özel şartlarına ve Yishuv'un uluslararası konumunun sınırlarına göre düzenlenmesi olmuştur (Chazan, 2009: 106-107).

4.2. Devletleşmeyle Birlikte Silahların Masumiyeti Doktrini

Devletleşme öncesinde Yahudiler kendi devletlerine sahip olurlarsa diğer devletlerle ilişkilerinin normalleşeceği düşüncesinde olmuşlardır ancak devlet ilanıyla birlikte yaşanan süreklilik gösteren şiddetli çatışma ortamı onları tekrar "bütün dünya bize karşı" düşüncesine geri döndürmüştür (Luz, 1987: 81). Bu dönüşüm yaşanmadan önce silahların masumiyeti doktrinin varlığı üzerinden Araplarla bir barış yapılabilme ihtimali hususunda açık kapı bırakma stratejisi izlenmiştir. Ancak bu yaklaşım daha sonra askeri kazanımların arttırılabilmesi için düşmanlığın beslenmesini politik çıkara daha uygun bulmuştur (Milstein, 2010: 94-95). Bu kapsamda Yishuv dönemine ait pasif savunma terk edilerek, aktif savunma konseptine geçilmiştir. Savunmaya dair altyapı ile saldırgan operasyonların birleşimi, İsrail askeri doktrinin yanı sıra ordunun etik anlayışına da yön vermiştir (Sucharov, 2005: 75).

Çatışmalar üzerinden tanımlı, "Yahudilerden nefret edenler" şeklindeki Arap karakteri betimlemesi, Yahudi metinlerine hakim olmaya başlamıştır. Böylesine kötü bir düşman karşısında kendini sınırlama konsepti de bu doğrultuda elitist kültürün bir işareti olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu konseptin çerçevesi daha net çizilmiş şekli olan silahların masumiyeti doktrini ise Yahudi savaşçısının insani masum kalbinin sembolü olarak pasifliğin bir göstergesi olarak değil, Arap saldırganlığına karşı düşünceli ve kontrollü cevap üreten bir saldırganlığı ifade için söylemlerdeki yerini almıştır (Almog, 2000: 192, 197). Bu kapsamda İsrail bu doktrinden 1948 Savaşı sırasında giriştiği askeri eylemlerin düşmanlarınunkinden daha yüksek bir ahlaka tabi olduğunu vurgulamakta yararlanmış (Shlaim, 1995: 288).

Arap saldırganlığına karşı milislerin ve askerlerin silahların masumiyeti doktrinine bağlılığı ön plana çıkarılarak, bunun üzerinden olumlu imaj oluşturmak ve yeni devletin meşruiyetini güçlendirmek amaç haline getirilmiştir (Morris, 2008: 405). Bağımsızlık Savaşı (1948-1949) da bu bağlamda azın (Yahudiler) çok (Araplar) üzerindeki ve İsrail birliklerinin sloganı haline getirilen silahların masumiyeti anlayışının barbarlar üzerindeki zaferi olarak betimlenmiştir (Keshet, 2006: 2, 108). Böylelikle bu doktrin üzerinden askeri eylemlerin savunma yönüne vurgu yapılması kolaylaşmış, savaşçı kimliğinin savunma savaşçısı olarak lanse edilmesinin önü açılmıştır (Chazan, 2009: 104-105).

Tüm bu amaçları desteklemek için Bağımsızlık Savaşı sürecinin kahramanlık ve ahlaklılık yüklenen bu doktrini İsrail okullarında öğretilmiş ve yurt dışında meşruiyet sağlamak için geniş ölçüde kullanılmıştır. Ulus inşası sürecinde tarihin milliyetçi versiyonda kullanılmasının ilk unsurlarından birisini oluşturmuştur (Shlaim, 1995: 288; Shlaim, 1999: 151). Ancak yeni devletin ahlak manzumesi olarak sunulan bu doktrinin sahaya yansımalarının idealize edildiği şekilde olmadığını da altı çizilmelidir. Bağımsızlık Savaşı'nın ilk ayında Palmach, silahların masumiyeti ilkesine dair eğitim almasına rağmen düzenlediği operasyonlar esnasında nerede direniş görmüşlerse orada kadın, erkek, çocuk ayrımı gözetmeden öldürme eylemine girişmiş, düşman köylerde mümkün olduğunca fazla evi tahrip etmiştir (Bloom, 2001: 67). Sadece savaşın ilk aşamasında değil, devletleşme ve Bağımsızlık Savaşı sürecine bakıldığında Filistinlilerin kaçması ve/veya direnişlerinin kırılması amacıyla terörize edilmesi için özellikle dizayn edilen kıyımlar yapıldığı ve Yahudilerin Araplardan çok daha fazla sivil insan kıyımına neden oldukları görülmektedir (Morris, 2008: 405; Said, 2000: 190). Buna rağmen İsrail resmi söylemini, kendilerinin silahların masumiyeti ilkesine bağlı kaldığı ve Filistinlilere karşı isteyerek bir kıyım düzenlemediği üzerine kurmuştur (Hirst, 2003: 42).

Bağımsızlık Savaşı'nın sona ermesiyle 1949'da itibaren sınırdan sızma eylemlerinin İsrail'i tehdit etmeye başlamasıyla yeni bir askeri faaliyet şeklinin de önü açılmıştır. Bu eylemlere karşı misilleme yapmak üzere 1949-1956 yılları arasında aktif olan Birim 101 ismiyle, sadece güvenlik işlevini yerine getiren değil, aynı zamanda İsrail halkının intikam duygusunu tatmin eden siyasi bir araç olarak da kullanılan özel bir birlik oluşturulmuştur. Bunu çok büyük ölçekli bir misilleme faaliyeti görünümünde olan ve Arapların orantısız bir cezalandırma kullanılarak caydırılması amacını taşıyan 1956 Savaşı takip etmiştir (Lustick, 1990: 61, 63).

1956 Savaşı meşru müdafaa halini aştığı ve cezalandırma konumuna geçtiği için, İsrail'in topraklarını 4 katına çıkardığı 1967 Savaşı da ordu işgalci durumuna düştüğü ve savaş da fetih savaşına dönüştüğü için silahların masumiyeti doktriniyle mantık yönünden çelişmiştir ancak İsrail siyasi-askeri kadroları bu iki savaşı önleyici savunma savaşı bağlamında İsrail askeri etiği içinde görmüştür. Bu süreçte askeri hususlar İsrail'in güvenliğinin garantisi olarak hayati önem düzeyine yükseldiğinden, çatışmayı azaltmak üzere dizayn edilmiş askeri savunma eylemleri ile kendini sınırlama ve silahların masumiyeti prensipleri arasındaki sınır bulanıklaşmış ve bu kavramlar operasyonel askeri kabiliyetin etkin kullanımı lehine

silikleştirilmiş. Ancak silahların masumiyeti doktrini söyleminin siyasi düzlemde devamlılığı sağlanmıştır (Sucharov, 2005: 76; Paul, 1988: 15; Chazan, 2009: 106). 1973 Savaşı'nda İsrail, Arap komşularının saldırısına uğradığı ve savunma durumunda bulunduğu için silahların masumiyeti doktrinine ilişkin zincir kopmamıştır.

Ancak zincir Lübnan Savaşı'nda (1982) kırılmıştır. 1948'deki Bağımsızlık Savaşı'ndan itibaren bu savaşa kadar yapılan tüm savaşlar seçeneksizlik savaşı olarak kabul gördüğünden, bu savaşların toplumsal olarak kabullenilmelerinde bir sorun yaşanmamış ve fikir ayrılığına düşülmemiştir (Sucharov, 2005: 181). Zira bu savaşa kadar İsrail askerleri neye hizmet ettikleri ve ne için savaştıkları konusunda tereddütleri bulunmamıştır ve askerlik hizmeti de meşru müdafa bağlamında tehditlerin silahların masumiyeti olarak bilinen ordunun etik kuralları çerçevesinde bertaraf edilmesi olarak kabul edilmiştir (Linn, 1996: 421). Başbakan Menahem Begin'in bizzat seçenek savaşı (*war of choice*) olarak nitelediği bu savaş, meşru savaş bağlamında tanımlı silahların masumiyeti konusunu da tartışmaya açmıştır (Sucharov, 2005: 73).

Bu tartışmalı ortamın etkisiyle olsa gerek silahların masumiyeti doktrinin girişilen savaşın ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulanmak ve uluslararası kamuoyunun desteğini almak maksadıyla bir angajman kuralları bildirisi yayınlanmıştır⁹ (Goldfeder, 2014: 651-652). Ayrıca İsrail siyaseti ve askeri yetkilileri ordunun silahların masumiyeti doktrini doğrultusunda hareket etmek adına askerlerinin hayatını tehlikeye attığını dile getirmişlerdir (Cromer, 2004: 60). Saldırıyı komuta eden Ariel Sharon, modern savaş tarihinde hiçbir ordunun İsrail ordusunun yaptığı gibi sivil kayıpları önlemek için acılar çekmediğinin, doktrine bağlı kalındığının ve sadece önceden tespit edilmiş Filistin Kurtuluş Örgütü hedeflerinin vurulduğunun altını çizmiştir (Berry ve Philo, 2006: 75).

1980'lerin ortalarından itibaren mevcut silahların masumiyeti doktrinin uygulanmasını zora sokacak biçimde çatışma ortamı şekil değiştirmiş, İsrail ordusunun önceliği konvansiyonel çatışmadan direniş ve terörle mücadeleye evrilmiştir. Bu değişimde Lübnan Savaşı (1982) ve I. İntifada'nın (1987-1993) etkisi büyük olmuştur (Ben-Shalom ve Fox, 2009: 110).

Meydana gelen değişimler doğrultusunda Aralık 1994'te ordudaki etiğe ilişkin eğitimin özellikle de subay eğitiminin temelini teşkil eden, kararlılık, sorumluluk, bütünlük, kişisel örnek teşkil etmesi insan hayatı, silahların masumiyeti, profesyonellik, disiplin, sadakat, temsil ve yoldaşlık şeklinde 11 değeri ve bunlardan türetilmiş 34 temel ilkeyi içeren etik kurallar kabul edilerek, "İsrail Savunma Kuvvetleri'nin Ruhü" ismiyle bir el kitapçığı şeklinde yayınlanmıştır. Bu kitapçık, sorunlu bir durum ortaya çıktığında askerlere ülkenin çıkarlarına en iyi hizmet edecek kararları almaları için rehberlik etme amacını taşımış, Yahudilik ve Siyonizm imasından uzak şekilde devletin, vatandaşlarının ve demokrasinin ilkelerinin korunması amaçlarının altını çizmiştir. Çizilen çerçeve içinde Yahudi halkı, İsrail toprağı ve Yahudi değerleri ifadelerine yer verilmemiştir. Dini değerlerden ziyade milliyetçiliğe ve tüm İsrail vatandaşlarına vurgu yapan laik etik kurallar esas alınmıştır (Hazony, 2001: 52-55; Schulzke, 2012: 150-152, 242).

Kitapçık, resmi etik kurallar niteliğinde olmayan silahların masumiyeti doktrini olarak 5 yıl yürürlükte kalmıştır (Khalidi, 2010: 7). Kitapçıkta yer alan ilkelerin yazarları olan akademisyen ve felsefeci Asa Kasher ile Hava Kuvvetleri Komutanı ve Ordu İstihbarat Şubesi Başkanı Amos Yadlin, vurgulanan değerlerin askerler tarafından sahada doğrudan kullanılacağına değil, askerlerin izleyeceği çatışma kurallarına rehberlik etmesinin öngörülmediğinin altını çizmişlerdir (Kasher ve Yadlin, 2005: 64). Yani kitapçık, bir zorunluluklar manzumesi, askerlerin karakterlerini şekillendiren ve tüm eylemlerine rehberlik eden bir rolde tanımlanmamıştır (Schulzke, 2012: 153-154). Ancak İsrail Silahlı Kuvvetleri, etik kuralların mutlak ve istisnasız her şart altında uyulmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştı (Finkelstein, 1995: xxiii).

Çatışmanın doğasında gelişen şartlar dikkate alınarak kitapçığın 2001'de daha basit tanımlamalarla 13 değeri içeren yeni bir düzenlemesi yayınlanmıştır (Hazony, 2001: 52-53). 2001 düzenlemesinde temel değerler ile değerler arasında ayırım yapılarak, temel değerler ordunun İsrail Devleti'ni, vatandaşlarını ve insanlık onurunu korumayı kapsamaması olarak alınmıştır (Schulzke: 2012: 152). Ayrıca bu düzenlemede ordu baş eğitim subayı Tuğgeneral Elazar Stem tarafından kurallar yumuşatılmış ve daha az bağlayıcı bir metin haline getirilmiştir. Bu düzenleme hem II. İntifada'dan (2000) sonra İsrail ordusunda gelişen vicdani retçilere yönelik olarak (Khalidi, 2010: 7) hem de İsrail ordusu ile Filistinli yapılar arasındaki hassas temaslar ve

⁹ Angajman kurallarından bazıları şu şekildedir; size ateş açılmadığı sürece ateş etmek yasaktır, ganimet edinmek istisnasız bir şekilde yasaktır, barışçıl sivil halka zarar verme ve rahatsız etme, kadınlara saygı davran ve taciz etme, herhangi bir kültür merkezini, müzeyi, sanat galerisini, camiye, kiliseyi ve kutsal mekanı rahatsız etme, her savaş insanın arzusu, nefreti ve düşmandan intikam alma hisleri üzerinde yükselir ancak bu doğal duygulara rağmen insan olduğunu unutma, masumlara karşı teröre başvuran bir düşmana karşı savaşmana rağmen onu esir alırsan ona karşı intikam eylemine başvurma, yaptığınız her şey İsrail halkına ve ordusuna yansiyacaktır, her şeyin üzerinde savaş zamanlarında bile Yahudi geleneğinin değerini vermeyi unutmayın ve insan olduğunuzu hatırlayın (Goldfeder, 2014: 651-652).

İntifada deneyimleri göz önüne alınarak ilişkilerde bir rehber görevi icra etmesi amacıyla yapılmıştır (Kasher ve Yadlin, 2005: 4).

Düzenlemede çatışmanın değişen yapısı dahilinde muharip ve sivillerin birbirinden ayrılmasının güçlüğünden kaynaklanan meşru ve meşru olmayan hedef seçimi bağlamında benimsenmesi gereken yöntem olarak, sivillere kasıtlı zarar verilmesinin önüne geçilmesi ön plana çıkarılmıştır (Schwartz, 2008: 69). Anılan kapsamda siviller ve muhاریpler arasında ayırım yapma zorunluluğu getirilmiş, sivil halkın hayatta kalabilmesi için gerekli unsurların vurulması yasaklanmıştır (<http://www.icrc.org>). Ayrıca yaklaşan bir saldırının sivillere duyurularak çatışma bölgesinden uzak kalmalarının sağlanması için kamu bildirim, telefon ve radyo erişimi, bildiri dağıtılması yöntemleri uygulamaya konmuştur (<http://www.jewishvirtuallibrary.org>).

İsrail ordusunun askeri tutum ve davranışına rehberlik etmesi öngörülen, "İsrail Savunma Kuvvetleri'nin Ruhı" ismiyle nitelenen ve ordunun etik kuralları olarak tanımlanan ve silahların masumiyeti doktrini olarak sunulan manzumenin yaşanan değişimlerden sonra teşkil edilen güncel hali, "İsrail Savunma Kuvvetleri mensupları silahlarını ve güçlerini sadece gerekli ölçüde ve sadece görevleri için kullanacaklar, çatışma esnasında bile insanlıklarını muhafaza edeceklerdir. İsrail ordusu askeri silahlarını ve güçlerini muharip olmayanlar ve savaş esirlerine zarar vermek için kullanmayacaklar ve onların hayatlarına, bedenlerine, onurlarına ve mallarına zarar gelmesini önlemek için ellerindeki tüm olanakları kullanacaklardır." şeklinde ortaya çıkmıştır (<http://www.idf.il>). Bu doktrinin kaynağı olarak, İsrail ordusunun geleneği ve onun mirası, İsrail Devleti'nin geleneği, demokratik ilkeleri, yasaları ve kurumları, tarihten süzülüp gelen Yahudi halkının geleneği, insan hayatının değeri ve onuru üzerine kurulu evrensel ahlaki değerler gösterilmiştir. Buradan hareketle de İsrail ordusu ve onun askerlerinin kişinin kökenine, dinine, milliyetine, cinsiyetine, statüsüne ve pozisyonuna bakmaksızın insan onurunu korumakla yükümlü olduğu vurgulanmıştır¹⁰ (<http://www.jewishvirtuallibrary.org>). Tanımlanan içerik, İsrail hava, deniz ve kara kuvvetleri birbirinden farklı olmayan birleşik bir yapıda organize edildikleri için bu bütün için geçerli kabul edilmiştir (Schulzke, 2012: 136-137).

Doktrin mevcut şartlara göre ideali temin etmeye üzere şekillendirilse de doktrinin uygulanacağı durumu değerlendirmek subaya ya da bireysel olarak askere kalmıştır. Bu nedenle uygulanma aşaması tartışmaya ve yanlış pratiklere açıktır. Ancak doktrinin varlığı uygulama öncesi bir tereddüt halini oluşturma işlevine sahiptir (Rotenstreich, 2007: 113-114). İsrail ordusu bağlamında doktrin uygulamaya iki şekilde yansımaktadır. İlki, askeri çatışmaya göndermeden önce komutanlara askerlerden körü körüne emirlere itaat etmelerini beklememelerinin ve askerlere de yasa dışı emirlere itaat etmemelerinin öğretilmesidir. İkincisi ise komutanların geleneksel "beni takip et" politikasını benimsemesinin, yani komutan askerleri yönetirken sadece cesaret için örnek oluşturması değil aynı zamanda ahlaki sorumlulukları da yerine getirmek üzere örnek teşkil etmelerinin sağlanmasıdır¹¹ (Linn, 1991: 67-68).

Komutanlara yönelik her iki şartı da kapsayacak şekilde askerlerin davranışlarını ahlaki bir mantıkla yönetmeleri beklentisi, sadece bir telkin olarak ileri sürülmemektedir. İsrail Yüksek Mahkemesi, bir askeri çatışma bağlamında muharip kişiye sınırlama yapılabileceğini sadece uluslararası hukuk bağlamında değil, aynı zamanda ahlaki bakımdan da kabul etmektedir. Anılan çerçevede eylem icrasının gerekliliği ve cezalandırmanın orantılılığı şartları yerine getirilirse hedef seçimine meşru olarak onay vermektedir. Bu iki şart, ordunun etik kurallarına ve genel manada ordu ruhuna uyumlu addedilmektedir. İki şartın oluşturduğu kural ise silahların masumiyeti doktrininin bir çeşit diğer açıdan ifadesi olup, askerlik hizmetiyle tanıştıklarında İsrail askerlerine öğretilmektedir (Avishag, 2006: 506). Öğretme süreci devletleşme öncesinde başlatılıp kesintisiz olarak devam ettirilmiştir (Luz, 1987: 77).

Bir asker orduya katıldığında künyesiyle beraber bir İsrail askerinin tabi olduğu ahlaki ve etik kuralların koyu harflerle yazıldığı bir kart verilmektedir. Bu kurallar, daha çok muharip olmayanlara karşı silah kullanımını yasaklayan silahların masumiyeti doktrini kapsamaktadır (Schwarz, 2008: 66). Her asker cep boyutuna getirilmiş "İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin Ruhı" isimli belgeyi sürekli taşımak zorundadır, bu mecburiyet askeri polis tarafından kontrol edilmektedir. Uygulamayı tamamlayacak şekilde askerlere etik konularda da eğitim verilmektedir. Etik eğitim bu belgede yazılı olan kurallara ve değerlerin tartışılmasını kapsamaktadır. Böylece metinde açıklanma ihtiyacı olan ve göreve nasıl aktarılacağına dair tereddütler irdelenmektedir (Schulzke, 2012: 230).

¹⁰ İsrail Yüksek Mahkemesi insan onurunun önemine vurgu yaparak, işkence ve zulümü, insanlık dışı ve onur kırıcı davranışı 1999 yılında kategorik olarak yasa dışı kabul etmiştir. High Court of Justice 5100/94, Public Committee Against Torture in Israel v. The State of Israel, http://www.btselem.org/download/hc5100_94_19990906_torture_ruling.pdf (Erişim Tarihi 11.11.2015)

¹¹ İsrail Savunma Kuvvetleri görev beyanında askerlerin sadece yasal emirleri yerine getireceği ve yasa dışı emirleri reddedeceği belirtilmiştir (Sucharov, 2005: 46).

Laik değerleri esas alacak şekilde standart prosedür halinde yapılan bu uygulama dindar askerler söz konusu olduğunda sorun olmaktadır. Yahudiler yüzyıllarca askeri meselelerden uzak kaldıkları için Yahudi şeriatının gerçek askeri durumlar için söyleyebileceği çok az söz olmasından kaynaklanan bir boşluk yaşanmaktadır. Ortodoks Yahudiler tarafından orduda askeri hizmete başlayan asker için hazırlanan "ordunun ve savaşın yasaları" isimli kitapçıkta hizmetleri sırasında dini vecibelerini nasıl yapacaklarına dair oldukça detaylı açıklamalar yapılmasına rağmen dindar askerlerin savaş sırasında karşı karşıya kalacakları ahlaki ikilemlerle ilgili bir açıklamaya yer verilmediği görülmektedir (Luz, 1987: 80-81).

4.3. Doktrine Yönelik İtirazlar ve Tartışmalar

İsrail ordusu her zaman kendisini silahların masumiyeti doktrinini yücelten bir konumda görmüş (Marcus, 1999: 33-34), en yüksek ahlaki standartlara bağlı olmasını övünç meselesi saymış, siyasi ve askeri liderler de devamlı surette onu dünyanın en ahlaklı ordusu olarak nitelemişlerdir. Doktrine dair kabul edilen tanım, dini bir hüküm taşımamasına rağmen dini kesim tarafından büyük ölçüde kabul görmüşse de bu doktrin İsrail toplumunda ve siyasi/askeri elitleri arasında kayıtsız şartsız kabul gördüğü anlamına gelmemiştir (Solomon, 2005: 306). Tartışmaların dini ve askeri-siyasi bakış açıları bağlamında temel bulmuştur.

İsrail tarihinin büyük bölümünde ordu, Siyonist değerleri askerleri arasında yaygınlaştırma çabasında olurken, yaklaşık son 20-30 yıllık dönemde ordu daha seküler bir görünüm kazanmış, doktrin son şekli dini değerlerden ziyade milliyetçiliğe ve tüm İsrail vatandaşlarına vurgu yapan bir temele oturtulmuş, askeri etik kuralları dini değerlerin hakimiyetinde olmayacak şekilde formülize edilmiştir. Ancak yapısal bu değişime rağmen ordu mensupları güçlü dindarlıklarını korumuştur. Bu uyumsuzluk, kendini Yahudi ordusunun mensubu ve Yahudi değerlerinin hizmetkârı olarak gören askerler tarafından doktrin hoş karşılanmaması durumunu ortaya çıkarmıştır (Schulzke, 2012: 150-151, 235).

Sadece dindar askerler bağlamında değil bazı hahamlar da açıkça silahların masumiyeti doktrinini, onun laik, Kantçı ve mutlakçı çerçevede yabancı bir ideoloji olduğunu ileri sürerek eleştirmişler ve düşman sivillerin öldürülmesine getirdiği yasaklamanın yumuşatılmasını talep etmişlerdir. Bu çerçevede, eğer kötü bir niyeti olmadığı açıkça belli değilse, savaş zamanında Yahudi olmayan birinin bir Yahudiyi öldürmek arzusunda olan birisiyle aynı kategoriye gireceğinin farzedilebileceği yaklaşımı ortaya atılmıştır. Yani, savaş zamanında Yahudiler dışında kalan herkes tehdit olmadığı açık bir şekilde gösterilmediği sürece meşru hedef teşkil edeceğinin altı çizilerek, Yahudi şeriatının silahların masumiyetini ele alış şeklinin buna göre değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Weiser, 1985: 84-88).

Daha aşırı dini kesimler ise Yahudi olmayanların Yahudilere karşı yaptıkları savaşı, Yararı'ya karşı yapılmış savaş olarak gördükleri ve bu savaşları İsrail'in manevi olarak saflaşmasının, yeniden rafine olmasının vesilesi olarak değerlendirdikleri için onlara karşı yapılacak savaşın belli kurallara tabi olmasına itiraz etmişlerdir. Bu yaklaşım, İsrail halkının sıradan kriterlere göre insani veya ahlaki olmak için değil, kutsal olmak üzere emredildiğini esas alarak doktrinini reddetmiş, ayrıca Cenevre Konvansiyonu'ndaki savaşa dair sınırlamaların Yahudiler için değil, diğerleri için ele alınabileceğini ileri sürmüştür (Luz, 1987: 83-84).

Dini bakış açısına "dünyanın tamir edilmesi" anlamına gelen, kaosu düzene çevirmeyi amaçlayan ve çoğun yararı için azın zararının göz alınması yönünden savaşa yaklaşan *Tikun Olam* anlayışı da dahil edilmelidir. Kaosun aşılması düşüncesi, devlet savaşta olduğunda ve kendisini savunmaya ihtiyaç duyduğunda diğer dini emirlerin üzerinde konumlandırılmaktadır. Bu da düzenin sağlanmasını beka meselesi olarak ele alıp savaşa girilmesini mecburiyet haline getirmektedir (Avishag, 2006: 504). Bu yaklaşımın doktrin ile olan ilişkisi, Yahudilerin kendileri için tasvir ettikleri dünyanın kaosunun aşılması için mi yoksa tüm insanlar için geçerli olan evrensel iyiye ulaşmak için mi bu yaklaşıma başvurmak isteyecekleri hususudur.

Doktrin Yahudiliğe ait değerler ve beklentiler doğrultusunda uygulanmasını veya hiç uygulanmamasını talep eden bu dini yaklaşımların yanısıra, kutsal metinlerde sivillere zarar verilmemesi için yeterli ahlaki emrediciliğin bulunduğu ve Eski Ahit'te geçen savaşlarla modern dönemdeki çatışmaların karıştırılmaması gerektiği tespitini yapan, dini metinlerin hahamlarca yeniden modern idealler bağlamında yorumlanmasını talep eden dini yaklaşımların da bulunduğu altı çizilmelidir (Schwarz, 2008: 67).

Siyasi ve askeri yöndeki itiraz ve tartışmaların ise Lübnan Savaşı'yla başlayan ve İntidafa ile yoğunlaşan tecrübeler etrafında geliştiği söylenebilir. Lübnan Savaşı sırasında silahların masumiyeti doktrinine açıkça vurgu yapılmakla birlikte, İsrail Genel Kurmay Başkanı Rafael Eitan, düşman silah taşınan ya da taşınan İsrail askerlerinin hayatlarının düşmandan çok daha değerli olduğunun altını çizmiştir (Merom, 2003: 185). Sahadaki uygulamalar bağlamında doktrinden uzaklaşma eğilimi, savaş öncesine kadar götürülebilir. İsrail Devleti'nin kuruluşundan 1977 yılına kadar kesintisiz devam eden sol iktidarın (İşçi Partisi) bu tarihte sağa (Likud) yön değiştirmesi, devletin kurucu mentalitesi olan sol düşüncenin ürünü

olan doktrinin de altını boşaltmaya başlamıştır¹² (Cromer, 2004: 48).

Yaklaşımındaki değişim sadece dini eğilimle açıklanamaz zira çatışmanın doğasının konvansiyonel savaştan direnişçilerle mücadeleye dönüşmesiyle ve asimetrik karakter kazanmasıyla birlikte, askerler sivillerle daha fazla karşı karşıya gelmeye başlamışlardır. Bu durum da birçok farklı davranış olasılığını doğurduğundan doktrinin sahada yekpare olarak uygulanması zorlaşmıştır. Birey olarak asker de uygulama aşamasında ikilemlere düşmüştür¹³ (Cleveld, 2002: 346). İnsan faktöründen kaynaklı sorunların yanısıra simetrik çatışma şartlarını esas alınarak hazırlanmış doktrinin, özünü koruyarak yeniden asimetrik şartlara göre düzenlenmesi talebi ordunun doktrini tartışmaya açtığı husus olmuştur. Ordu, karşı karşıya olunan yeni düşmanın farklı çatışma kurallarına sahip olduğu, savaşın tanımlanmış sınırları ve cephesi bulunmadığı bir ortamda görevini daha iyi yapabilmek ve askerlerin hayatını daha iyi koruyabilme kaygısı taşımıştır (Yadlin, 2004). Ordunun bir diğer itirazı da yeni gelişen çatışma konsepti altında masumlara zarar vermemek için askerlerin daha fazla riski almasının görevin icrasında soruna neden olabileceği yönünde olmuştur (Linn, 1991: 68).

İntifada ile başlayan süreçte ve İsrail-Filistin çatışması özelinde yukarıda altı çizilen kaygılar nedeniyle doktrinden ziyade kendini sınırlandırma ilkesinin sahaya aktarılmaya çalışıldığı söylenebilir (Chazan, 2009: 91). Bu çerçevede İsrail ordusu ülkenin bekasının yanında diğer değerleri de önemsemekle birlikte, bekanın diğer değerlerden üstün olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda ulusal çıkarlara verdiği değer, insan hayatına verdiğiinden daha fazla olmakta, devleti ve vatandaşlarını korumak için gerekli olduğunda muharip olmayanlara ve onların mallarına karşı saldırıya olumlu yaklaşmaktadır (Schulzke, 2012: 149-150).

İsrail kamuoyunda birçok kişi tarafından doktrinde değişimi gerektiren asimetrik çatışma sorunundan daha önce de doktrine sıkı sıkıya bağlı kalınmadığı ve askerlerin birçok olayda kendilerinden kural gereği beklenen davranışı göstermedikleri, bu etik kurallar manzumesinin fiili olarak uygulamada olmadığı kabul edilmektedir (Avishag, 2006: 497). Dönemin İsrail Kuvvetleri Komutanı olan Dan Halutz'un 2002 yılında Hamas liderlerinden Salah Shehadeh'in uçaktan atılan 1 tonluk bomba kullanılarak ve konuyla ilgisiz masumlar dikkate alınmadan hedef gözeterek öldürme yöntemiyle elimine edilmesinden sonra yaptığı açıklamada, "İlgilendiğim kadarıyla bu silahların masumiyeti kavramı temelde faydasızdır. Silahlar masum değildir. Eğer masum olsalardı silah olmazlardı" ifadelerini kullanmış olması doktrinin uygulanmasına ilişkin olarak sahadaki durumu özetlemektedir (Chazan, 2009: 91). Gerek İsrail-Filistin çatışması gerekse İsrail'in askeri güç kullanarak müdahil olduğu diğer durumlar bağlamında günümüze kadar olan çatışma tablosunda İsrail'in yaklaşımında bir değişim olmaması, doktrine ilişkin anlayışın Dan Dalutz'un tasvir ettiği doğrultuda yaşatıldığı sonucuna ulaştırmaktadır.

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Yahudilerin sürgün döneminde savaşa dair ele alışları, savaşlardan edinilmiş deneyimlerden ziyade dini ve tarihi etik ölçütlere dayanmıştır. Bu nedenle kendini sınırlama ve silahların masumiyeti anlayışları, insan doğasıyla ilgili olanı değil olması gerekeni esas alarak, normatif bir ideal çerçevesinde oluşturulmaya çalışılmıştır. Kendini sınırlama ve silahların masumiyeti kavramları temelini, meşru ve meşru olmayan savaşa ilişkin dini-tarihi geçmişten almakla birlikte, bir doktrine dönüşmesi ve sahada uygulanması devletleşme öncesinde görünür hale gelmiştir.

Çatışma bir şekilde başladıktan sonra silahların önceden tanımlı bir etik kurallar manzumesi çerçevesinde kullanılmasına yönelik olarak diaporada teorik tartışma düzeyinde olan yaklaşım, Filistin topraklarında devletleşmenin bir amaç haline gelmesi ve bu yönde silahlı çatışma sürecine girilmesiyle bir anda hem uluslararası çıkarlara etki edecek hem de yeni devlet kimliğini belirleyecek politikalara cevap üretmek mecburiyetinde kalmıştır. Geçmişten taşınan birikim, çatışma ortamının gerçekleriyle, tehdit algısıyla, siyasi gelecek beklentileriyle ve eldeki kapasiteyle harmanlanarak siyasi bir kompozisyon hazırlanmıştır.

İzlenen yöntem, savaş yapabilecek bir mekanizmaya sahip olmaktan kaynaklanan sürgün dönemine ait savaş karşıtı duruş ile yaşanan çatışma deneyimlerinin ikileminde form kazanmıştır. Devletleşmeyle birlikte bir yandan egemenlik duygusunun tadılması diasporadaki savaş ve barış anlayışının

¹² İsrail muhalefeti, İsrail'in düşmanlarının standartlarından daha aşağısını benimsemesinden ziyade geleneksel yüksek standartların korunması gerektiği görüşünde olmuştur (Cromer, 2004: 48).

¹³ İsrail askerlerinde ikileme neden olan bir durum, silahların kullanıldığı bölgeyle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Lübnan sınırında askerler teröristleri öldürdükleri zaman "bizim askerlerimiz" ifadesi resmi dilde kullanılırken, aynı durum işgal altındaki bölgelerde yaşandığında, "kuvvetlerimiz" ateşle karşılık verdiler, "ordumuz" ateşle cevap verdi şeklinde askerlerin sahiplenilmesi arttıran ifadelerden uzaklaşmaktadır. Bir asker etkisinde kaldığı bu ahlaki/etik ikilemi, "işgal atındaki bölgelerde ateş ettiğim zaman suçluyum ancak Lübnan sınırında ateş ettiğimde kahramanım" şeklinde ifade etmektedir (Linn, 1991: 69).

yeni duruma aktarılmasını zorlaştırmış, diğer yandan da Yahudiler siyasi amaçlarına ulaşmak için diaspora anlayışında olduğu gibi pasif olmak yerine saldırgan ve talepkar olmaları gerektiğine ikna olmuşlardır.

Savaş araçlarına/amaçlarına sahip olma ve kendi savaşını yapabilme durumu, gerek kendini sınırlama gerekse silahların masumiyeti kavramlarının askeri anlamda altyapısına etki etmiştir. Özellikle devletleşme sonrasında savaş dair temel söylem seçeneksizlik üzerine kurulmuş, eylem de buna göre şekillendirilmiştir.

Sürekli olarak varolma mücadelesi söylemini ön plana çıkarmak, tehdit karşısında şiddet araçlarına başvurma davranışını da düşmanın tutumuna bağladığı için otomatik bir meşruiyet beklentisini de beraberinde getirmiştir. Kendini korumaktan başka seçeneği olmaması ve düşmanları tarafından kendini savunmaya zorlanması kabulleri de silah kullanımını masumlaştırmıştır. Bunun da ötesinde mecburiyet karşısında silaha başvurulurken bunun etik kurallar bütününe tabi olarak yapıldığı vurgulanarak meşruiyet pekiştirilmeye çalışılmıştır. Yani seçeneksizlik kabulü, hem düşmana karşı kötü şeyler yapmayı (intikam olarak addedilebilir) meşru müdafa sınırları içine almayı kolaylaştırmış hem de savaşların meşrulaştırılmasında ahlaki mazereti oluşturmuştur.

1948 öncesinde İngilizlere ve yerel Arap toplumuna karşı yürütülen silahlı mücadelenin ve Araplara karşı yapılan 1948 Savaşı'nın bağımsızlık ve varolma mücadelesi olarak görülmesi, silahların masumiyeti doktrininin tam ve en doğru şekilde yapılmış bir uygulaması olarak ele alınmasına zemin sağlamıştır. Ancak her ne kadar bu süreç sıfır toplamlı olması nedeniyle bir beka mücadelesi olsa da, siyasi beklentiler doğrultusunda toprakların genişletilmesi amacını taşıması nedeniyle meşru müdafa halini dolayısıyla silahların masumiyeti doktrinini uluslararası kamuoyu bağlamında eleştirel hale getirdiğinin altı çizilmelidir.

Bu süreçte askeri davranışların ilkesel olmaktan ziyade konjoktürel yönlendirmeye tabi olduğu ve önceliğin siyasi amaçlarda olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. İsrail kendisi açısından içinden geçtiği dönemi meşru müdafa olarak alarak, askeri davranışlarının doktrinin çerçevesinde kaldığı inancında olmuştur. Ancak doktrin meşru müdafa haline bağımlı kılındığı halde meşru müdafa tanımının altı esnek hareket edebilmek adına net bir şekilde doldurulmadığı hususuna dikkat çekilmelidir. Bu esnek alanda dönemsel algılara göre hareket edildiğinden tehdit algılama eşiği altta tutulmuş, meşru müdafa istisnai hal olmaktan çıkarılarak, günlük aşayış olaylarının ve siyasi amaçların normal refleksi haline getirilmiştir.

Silahlı mücadele sürecinden hareketle, saldırı tehdidinin kesintisiz devamlılığını kabul etmek, İsrail ordusunun askeri doktrinini dolayısıyla askeri etiğini şekillendiren temel unsurlardan biri olmuştur. Bu kabul aynı zamanda İsrail'i etik konusunda sonuç odaklı bir yaklaşım benimsemeye de itmiştir. Yani eylemlerin ahlaki değeri, sonuçları tarafından belirlenmiştir. Buna göre nihai amaç, İsrail halkının devletini korumak şeklinde tespit edilmiştir. Her ne kadar İsrail'in askeri etik kurallar manzumesi tarafsızlık ilkesine göre kaleme alınsa da diğer değerlerin üzerine görevin tamamlanması ve savaşın kazanılması yerleştiği için sonuç odaklı bir öz ortaya çıkmıştır. Tasvir edilen bu yaklaşım, Yahudilerin kendileri dışındakilere yönelik barındırdığı düşük empati duygusu ve içe dönük korumacı davranışla pekiştiğinden, İsrail'in doktrinini evrensel değerler ve uygulamalar bağlamında işletmekte büyük ölçüde başarısız olduğu devletleşme sonrası yaşanan savaş ve çatışmalarda gözlemlenebilmektedir.

Seçeneksizlik kabulüne ek olarak silahların masumiyeti doktrini hem gündem ve tartışma konusu yapan hem de onun ilkesel çerçevesine müdahil olan hususlardan biri de güç kullanımı meselesidir. Her ne kadar İsrail, seçeneksizlik söylemine onu politikaları için esnek bir araç olarak kullanmak amacıyla başvursa da tarihi süreç dikkate alındığında, İsrail'in tek başına ve sadece kendi gayretleriyle çatışmadan kaçınmayacağı tespiti de yapılmalıdır. Hem başkalarının kendine düşmanlığı hem de politikaları gereği çatışma halini yaşayan İsrail'in kaçınılmaz davranışı güç kullanımı olmuştur. Güç kullanımını yaşamsal çıkış noktası olarak görmek de güvenliği, askeri araçların mümkün olduğunca çok kullanımıyla doğru orantılı hale getirmiştir.

Ancak diğer yandan İsrail, güç kullanımının güvenlik sorununu büyük ölçüde çözdüğünü ve siyasi kazanımlar sağladığını deneyimlemiştir. Gerek kaçınılmazlık gerekse çıkarlarına ulaşmak için güce başvurulması silahların masumiyeti doktrinine iki yönde etki etmiştir. Bunlarda ilki meşrulaştırıcı mazeretler ve yaklaşımlar kullanarak süreklilik arzetmesini istediği çatışmacı davranışın doktrine adapte edilmesi, ikincisi de güç kullanımının istisnai durum olmaktan çıkıp rutine dönüşerek doktrinin varlığını ve uygulanabilirliğini doğrudan anlamsızlaştırması olmuştur. Her iki durum da devletleşmeden günümüze kadar olan zaman diliminde izlenebilmektedir.

Her iki halde de İsrail, söylemlerinde silahların masumiyeti doktrinini askıya almamış ve yok saymamış olmakla birlikte güvenlik çıkarları doğrultusunda daha az işlevsel olmalarını sağlayacak bir tutum takınmıştır. Bu tutumun uygulanmasında izlenen yöntem, güvenlik arayışı kapsamında ve mümkün olduğunca doktrin çerçevesinde kalınarak, askeri gücün keskin ve kararlı bir caydırıcı güç olarak

kullanılması olmuştur. Ancak caydırıcılığın düşman üzerinde ezici üstünlük oluşturarak gerçekleştirilmeye çalışılması söylemde olmasa da etik manada doktrinin altını boşaltıcı etki yapmıştır. Aynı şekilde Yahudilerin öldüğü veya zarar gördüğü durumlar karşısında intikam saikiyle hareket edilmesi veya misilleme üzerinden caydırıcılık tesis edilmeye çalışılması da meşru müdafa temelinde tanımlı doktrini anlamsızlaştırmıştır. Güç projeksiyonu yapıma ihtiyacı duyulan ve önleyici saldırının savunma yöntemi olarak ön plana çıkarıldığı dönemlerde doktrinin seçeneksizlik mazeretiyle yok farzedildiği veya meşru müdafa halinin doktrinin yumuşatılması için mazeret olarak ileri sürüldüğü söylenebilir.

İsrail'in çatışma ortamının psikolojini "ya onlar ya biz" kabulüne dönüştürme eğiliminden dolayı, ateş gücü üstünlüğünün kurulması ve korunması, askeri gereklilik olarak ön plana çıkmıştır. Bu aşamada güvenliğin sadece Yahudilerin ihtiyacı olarak görülmesi, karşı tarafın kayıplarını arttırıcı etki yapmıştır. Böylece etik kuralların yerine, çatışma ortamında kolaylıkla içine düşülebilecek olan Thomas Hobbes'un doğa durumuyla özdeşleşen, sadece kendi için var olmayı esas alan bir reaksiyon üretme davranışı süreci yönetir duruma geçmiştir. Aynı paralelde tek bir savaşı bile kaybetme lüksü olmaması kabulü, her şart altında kazanmaya odaklanma anlayışı ve askeri eylemleri tek taraflı söylemlerle meşrulaştırma arayışı, doktrininin ötekinin hakkını da koruma felsefesiyle çelişen hususlar olarak dikkat çekmektedir. Doktrin bağlamında öteki dendiğinde çatışılan diğer taraf anlaşılmalıdır, zira üçüncü taraf olarak sürece dahil olana nasıl davranılacağı hususu belirsizlik arz etmektedir.

Doktrine olumsuz etki olarak anlaşılabilir bu tespitin yanısıra güç kullanımı davranışını gerekli bir rutin olarak benimsemek, gücün nasıl ve hangi ilkelere göre kullanılacağına belirlenmesine ve hayata geçirilmesine de olumlu katkı sağlamıştır. Doktrin, etik yönüyle askerlerin belirli sınırlar içinde hareket etmesine, ahlaki yönüyle de İsrail toplumunun izdüşümü niteliğinde olan ordunun modern bir toplumun değer yargılarına göre tutum sahibi olmasına karşılık gelmiştir. Etik ve ahlaki bağlamda gücün kullanılma şeklinin belirlenmesi, düşmanın savunan tarafın davranış şeklini önceden bilerek tutumunu ona göre ayarlaması ve savunan tarafın da kendi sınırlarını tayin etmesi bakımından doktrinin çatışma sürecine etki edebilmesine olumlu katkı yapmıştır.

Ancak İsrail'in doktrinin çatışma sürecine etki etme potansiyelini, güç kullanımına yer verilen her ortamda doktrinin işlevsel olduğu, güç kullanımında keyfiyetin bulunmadığı, yerel halkın gözetildiği söylemi üzerinden çatıştığı tarafa karşı ahlaki üstünlük sağlamak şeklinde kullandığı süreç izlemesinden elde edilen bir çıkarım olarak ileri sürülebilir. Ayrıca doktrinin "bizim çatışmada tabi olduğumuz bir etik var, ötekinin ise yok" bağlamında saldırganlık özelliğinin karşı tarafa atfedilmesinde de işlevsel olduğu söylenebilir. Hatta bunun da ötesinde doktrinin tavizsiz bir şekilde uygulandığı söyleminin, sivillerin gördüğü zararların kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu ifade etmek için kullanıldığı tespiti yapılabilir. Bir genelleme yapılacak olursa, İsrail açısından tüm ahlaki kuralları yok sayan bir düşmana karşı seçilmiş hedeflere yönelik olarak yapılacak askeri hareketin doktrinin kusursuz bir biçimde yerine getirilmesi anlamına geldiği söylenebilir.

İsrail'in devletleşmeyle birlikte uyguladığı güç kullanma pratiği dikkate alındığında, Eski Ahit ve Yahudi geleneğinde ele alındığı şekilde silahların masumiyeti anlayışının hayata aktarılamadığı veya güvenlik kaygısı ve vermek istediği caydırıcılık algısına sağlayacağı olumsuz katkı nedeniyle aktarılmakta tereddüt edildiği gözlemlenmektedir. Esasen Yahudilik, dini ve geleneksel anlamda, güç kullanımına engeller getirerek güvenlik zafiyetine neden olacak bir içeriğe sahip değildir. Bu nedenle doktrinin ilkesel manada uygulanabilirliğinin önünde bir engel yoktur. Sorun, daha fazla güvenliğin daha fazla güç kullanımıyla dolayısıyla silah kullanımıyla sağlanabileceği yönünde oluşturulan algıyla ilgilidir.

Bu ilişki nedeniyle doktrinde ısrarcılık, bazı çevrelerce, askeri imkan ve kabiliyetlerin kısıtlanması olarak anlaşılmaktadır. İsrail'in doktrinin sahadaki uygulanmasıyla ilgili tutumu da bu doğrultudadır. Zira İsrail'in doktrini kayıtsız şartsız ve katı bir şekilde hayata geçirmekten ziyade, askerlerinin savaşma kapasitesini ciddi ölçüde azaltmadan uygulamak isteği, bunu yaparken de askerlerinin hayatını düşman sivillerin çok daha üzerinde tuttuğu ve askerleri aleyhine risk almaya yanaşmadığı çatışma sürecinde izlenebilen tutumlardır.

İsrail, savaşlar döneminde (1948-1973) derinlik yoksunluğu nedeniyle çatışmayı hızla düşman toprağına taşıma ihtiyacı nedeniyle silahların masumiyeti doktriniden ziyade askeri gerekliliklere göre hareket etme zorunluğu duyacağı bir şarta tabi olmuştur. Ancak 1982 Lübnan Savaşı ile başlayan dönemle birlikte doktrinin uygulama alanı, cephelerden içte yaşanan çatışmalara ve sınır ötesi müdahalelere dönüşmüştür. Bu süreçte doktrin, düşük yoğunluklu çatışma ve özellikle de muharip olanlarla olmayanlar arasındaki sınırın bulanık olduğu terörizm kavramlarının etkisine maruz kalmıştır. İsrail bu olguları hem algısal hem de olgusal tehditlere yönelik güç kullanımı faaliyetleri için esnek bir araç olarak kullanma eğilimi göstermiştir. Bu esneklik İsrail'in doktrini meşru müdafa temelinde eğip bükmesine imkan tanımıştır. Böylece hem siyasi amaçlar için güç kullanımı sağlanırken hem de doktrinin yaşatıldığı ve uygulandığı

imajını vermek kolaylaşmıştır.

Ancak diğer taraftan çatışmanın cepheden sivil yaşam alanlara kaymasıyla İsrail ordusu gündelik asayiş olaylarına birinci özne olarak müdahil olmak zorunda kalmıştır. Bu görevler sırasında görevin başarılması ile doktrinin uygulanması arasında git geller ortaya çıkmıştır. Yani, tehdidi sivil kayıpları pahasına ağır ateş altına alarak İsrail askerlerin hayatının da daha fazla korunması ve görevin daha kolay başarılması ile daha fazla risk alarak sivillerin daha fazla korunması arasında denge sorunu oluşmuştur. İsrail uygulamalarında riskin alınmayarak çoğunlukla görevin başarılması öncelendiğinden, güç kullanılan her asayiş olayının bir insanlık dramına dönüşmesi ve doktrinin yıpranmasına neden olması kolaylaşmıştır. Bu süreçte doktrinin ancak sadece ve seçici olarak muharip unsurların hedef alınabilmesi halinde varlığından söz edilmesi mümkün olmuştur.

Günümüzde uygulamada bulunan doktrin, dini-tarihi referansların yanı sıra devletleşme sonrası edindiği deneyimlerle şekillenmiştir. Bu tecrübeler bazen dini tarihi külliyatla örtüşmüş bazen de ayrılmıştır. Yahudiler belli dönemlere özel olarak siyasi amaçlara ulaşma için doktrinin bir kısmından fedakarlıkta bulunulabileceği ve bulunulması gerektiğine yönelik yaklaşım doğrultusunda eylemler icra etmişlerdir. Yahudilerin varlığını korumak için hangi sınıra kadar doktrinden ödün verileceğinin bir sınırı çizilmemiştir. Ancak temel referans noktasının, İsrail'in diğerinin zarar görmesi pahasına kendi toplumunun korunması olduğu söylenebilir. Her ordu devletinin güvenliğini önceler ancak İsrail'in bu konuda etiğe ilişkin getirdiği farklı yaklaşım, diğer değerlerin askeri gerekliliklere boyun eğmesi pahasına, yenilginin bedelinin çok ağır olacağı düşündüğü için neye mal olursa olsun askeri başarıyı, diğer değerlerin korunmasına tercih etmesidir. Bu kavrayış İsrail'in halihazırda kendini bir çatışmanın içinde gördüğü ve gelecekte de bu durumun devam edeceği kabulüyle ilişkilendirilebilir.

Silahların masumiyeti doktrini askerlere öğretilmektedir ve buna göre davranmaları istenmektedir ancak çatışma süreçleri göz önüne alındığında bu kuralların içselleştirildiğini ve kendini kanıtlamış bir kontrol mekanizması olarak işlev gördüğünü söylemek güçtür. Bir savaşı yaparken bir sonrakinin tohumlarını atan, işgal edilen bölgelerde yeni yerleşim yerlerinin açılmasına Filistinlilerin aleyhine olduğunu bilerek doğrudan katılan, çatışmalarda savunmasız sivillerin gördüğü zararı kabul edilebilir bulan, dini-tarihi bağlamda savaşın en önemli unsurlarından olan muharip olmayanların çatışmadan kaçmaları sağlayacak imkanları sağlamak mecburiyetini görevin önemini ön plana çıkararak göz ardı eden bir ordunun silahların masumiyeti doktrine etik ve ahlaki manada bağlı kaldığını söylemek zordur.

Silahların masumiyeti doktrini benimsemesi İsrail'i bir barış ülkesi yapmamaktadır. Bu doktrin, sadece silahların hangi şartlar altında kullanılacağına yönelik bir ahlaki ve etik bilince ilişkin bir düzenleme görüntüsü vermektedir. Kaldı ki görevin niteliğinin belirlenmesi, tehdidin tanımlanması, savunma ile saldırı arasındaki sınırın tayin edilmesi siyasi tercihlere tabi olduğundan, mutlak ve her şart altında masumları koruyabilecek bir doktrinin sahaya yansıtılabilmesi zordur. Ayrıca İsrail'in güvenlik etiği savunmayı, İsrail ordusunun doktrini ve taktiği ise saldırganlığı esas alırken, doktrinin ahlaki standartlarının sahada karşılık bulması ihtimali mümkün görünmemektedir.

Görünenin, doktrinin demokratik olmayan Ortadoğu için insani ve liberal bir model olarak İsrail'in imajını güçlendirmek ve insana mecbur kalırsa bile en az zararın verilmesi yaklaşımını benimseyen gelişmiş dünyaya hakim olan liberal anlayış çerçevesi içinde kalınmasını kolaylaştırmak için kullanılması olduğunu söylenebilir. Zira İsrail'in güvenlik etiği savunmayı işaret ederken, ordunun askeri doktrini ve taktiği saldırıyı esas alması doktrinin inandırıcılığına olumsuz etki etmekte, düşmanın bir kurala bağlı olmasını beklemeyi veya üçüncü tarafların düşman üzerine baskı yaparak davranışında değişiklik oluşturma ihtimalini de sorunlu hale getirmektedir.

Eğer İsrail ülkesindeki istisnai ve zorlayıcı güvenlik koşullarına rağmen, güvenlik gerekleriyle insan hayatına zarar verilmesi arasındaki dengeyi silahların masumiyeti doktriniyle korumayı ve diğer ülkelere ahlaki bir örnek olmayı amaçlıyorsa, bunu bir talimat şeklinde tanımlamaktan ziyade ruhunu anlamak/uygulamak ve empati yaparak yani silahların muhatabı olacakların yerine kendini koyarak benimsemek İsrail için daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Zira tanımlamalar çatışma alanında yaşanabilecek sonsuz olasılığı tarif etmekte yetersiz kalacaktır.

KAYNAKÇA

"Wars of Israel According to Rambam", The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash, trans. David Strauss, <http://etzion.org.il/vbm/english/archive/halak66/29halak.htm> (Erişim Tarihi 27.10.2015)

ALMOG, Oz (2000). *The Sabra: The Creation of The New Jew*, Berkeley: University of California Press.

LEVITE, Ariel (1990). *Offence and Defence in Israeli Military Doctrine*, Boulder: Westview Press.

AVISHAG, Gordon (2006). "Purity of Arms, Preemptive War and Selective Targeting in The Context of Terrorism: General, Conceptual and Legal Analyses", *Studies Conflict & Terrorism*, S. 5, s. 493-508.

The Babylonian Talmud Full Text, Çev. Michael L. Rodkinson, Vol. 1-10, 1918, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Judaism/FullTalmud.pdf> (Erişim Tarihi 28.12.2015)

- BEMPORAD, Jack (2009). "Norms of War in Judaism", *World Religions and Norms of War*, Vesselin Popovski, Gregory M. Reichberg, Nicholas Tuner (ed.), Tokyo: United Nations University Press.
- BEN-SHALOM, Uzi ve Shaul Fox (2009). "Military Psychology in The Israeli Defence Forces: A Perspective of Continuity and Change, *Armed Forces & Society*, S.1, s. 103-119.
- BERRY, Mike ve Greg Philo (2006). *Israel and Palestine: Competing Histories*, London: Pluto Press.
- BLOOM, Mia (2001). "Atrocities and Armed Conflict: State Consolidation in Israel, 1948-1956", *Conflict, Security & Development*, S. 3, s. 55-78.
- BROUS, Sharon (2010). "Fighting With Fear and Trembling", *Jewish Choices, Jewish Voices: War and National Security*, Elliot N. Dorff, Danya Ruttenberg (ed.), Philadelphia: The Jewish Publication Society.
- CHAZAN, Meir (2009). "The Dispute in Mapai Over Self-Restraint and Purity of Arms During The Arab Revolt", *Jewish Social Studies*, S. 3, s. 89-113.
- CLEVELD, Martin Van (2002). *The Sword and The Olive: A Critical History of The Israeli Defence Forces*, New York: Public Affairs.
- COHEN, Stuart A. (2008). *Israel and Its Army: From Cohesion to Confusion*, New York: Routledge.
- COHN, Hain (1977). "Law and Reality in Israel Today", *Violence and Defence in Jewish Experience*, Salo W. Baron, George S. Wise (ed.), New York: Jewish Publication Society.
- CROMER, Gerald (2004). *A War of Words: Political Violence and Public Debate in Israel*, New York: Frank Cass.
- DORFF, Elliot, N. (2012). "War and Peace: A Methodology to Formulate A Contemporary Jewish Approach", *Philosophia*, S. 4, s. 643-661.
- FINKELSTEIN, Norman G. (1995). *Image and Reality of The Israeli-Palestine Conflict*, New York: Verso.
- GAL, Reuven (1986). *A Portrait of Israeli Soldier*, Westport: Greenwood Publishing.
- GOLDFEDER, Mark (2014). "Defining and Defending Borders: Just and Legal Wars in Jewish Thought and Practice", *Touro Law Review*, S. 3, s. 631-653.
- HAZONY, Yoram (2001). *The Jewish State: The Struggle For Israel's Soul*, New York: Basic Books.
- HIRST, David (2003). "The Gun and The Olive Branch Revised", *Journal of Palestine Studies*, S. 3, s.39-53.
- HOROWITZ, Dan ve Moshe Lisak (1978). *Origins of Israeli Polity: Palestine Under The Mandate*, Chicago: Chicago University Press.
- International Committee of The Red Cross, http://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_cou_il (Erişim Tarihi 29.10.2015)
- İsrail Savunma Kuvvetleri Resmi Sitesi, "Doctrine", <http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx> (Erişim Tarihi 17. 11. 2015)
- KASHER, Asa ve Amos Yadlin (2005). "Military Ethics of Fighting Terror: Response", *Journal of Military Ethics*, S. 1, s. 60-70.
- KESHET, Yehudit Kirstein (2006). *Checkpoint Watch: Testimonies From Occupied Palestine*, London: Zed Books.
- KHALIDI, Mohammad Ali (2010). "The Most Moral Army in The World: The New Military Code of The Israeli Military and War on Gaza", *Journal of Palestine Studies*, S. 3, s. 6-23.
- KIMELMAN, Reuven (1992), "War", *Frontiers of Jewish Thought*, Stephan Katz (ed.), Washington DC: B'nai Brith Books.
- KUTZ, Michael Robert (1995). *A Comparison of Jewish and Muslim Views of Religious War*, Yayınlanmamış Yüksekisans Tezi, Regina: University of Regina.
- LINN, Ruth (1991). "Holokost Metaphors and Symbols in The Moral Dilemmas of Contemporary Israeli Soldiers", *Metaphor and Symbolic Activity*, S. 2, s. 61-86.
- LINN, Ruth (1996). "When The Individual Soldier Say 'No' to War: A Look at The Selective Refusal During Intifada", *Journal of Peace Research*, S. 4, s.421-431.
- LUSTICK, Ian S. (1990). "Chancing Rationales for Political Violence in The Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, S. 1, s. 54-79.
- LUZ Ehud (1987). "The Moral Price of Sovereignty: The Dispute about The Use of Military Power Within Zionism", *Modern Judaism*, S. 1, s. 51-98.
- MARCUS, Jonathan (1999), "Israel's Defence Policy at A Strategic Crossroad", *The Washington Quarterly*, S. 1, s. 33-48.
- MEROM, Gil (2003). *How Democracies Lose Small Wars*, Cambridge: Cambridge University Press.
- MILSTEIN, Seth M. (2010). "To Keep Our Honor Clean", *Jewish Choices, Jewish Voices: War and National Security*, Elliot N. Dorff, Danya Ruttenberg (ed.), Philadelphia: The Jewish Publication Society.
- MORRIS, Benny (2008). *1948: The First Arab-Israeli War*, New Haven: Yale University Press.
- NORMAN, Richard (1995). *Ethics, Killing & War*, Cambridge: Cambridge University Press.
- NORRIS, Jacob (2008). "Repression and Rebellion: Britain's Response to The Arab Revolt in Palestine of 1936-1939", *Journal of Imperial and Commonwealth History*, S. 1, s. 25-45.
- PAUL, James (1988). "Israel and The Intifadah: Point of Stress", *Middle East Report*, S. 154, s. 13-48.
- RAVITZKY, Aviezer (2006). "Prohibited Wars", *Law, Politics and Morality in Judaism*, Michael Walzer (ed.), New Jersey: Princeton University Press.
- ROTENSTIEICH, Nathan (2007). *Zionism: Past and Present*, Albany: State University of New York Press.
- SAID, Edward W. (2000). "Invention, Memory and Place", *Critical Inquiry*, S. 2, s. 175-192.
- SCHULZKE, Marcus (2012), *Ethics in Action: A Study of Ethical Decision Making in Counterinsurgencies*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Albany: State University of New York.
- SCHWARTZ, Charlie (2008). "Purity of Arms - Rabbinic Approaches to The Ethics of War", *Mekhar ve-Dat: A Journal of Jewish Inquiry*, S. 1, s. 66-69 <http://www.jtsa.edu/Documents/pagedocs/Rabbinical/Mehkar%20VeDat%20Journal%20Summer%202008-3.pdf> (Erişim Tarihi 02.11.2015)
- SHLAIM, Avi (1995). "The Debate About 1948", *International Journal of Middle East Studies*, S. 3, s. 287-304.
- SHLAIM, Avi (1999). "The Debate About 1948", *The Israel/Palestine Question*, Ilan Pappé (ed.), New York: Routledge.
- SOLOMON, Norman (2005). "Judaism and The Ethics of War", *International Review of The Red Cross*, S. 858, s. 295-309.
- SUCHAROV, Mira M. (2005). *The International Self*, Albany: State University of New York Press.
- SUCHAROV, Mira (2005). "Security Ethics and The Modern Military: The Case of The Israel Defence Forces", *Armed Forces & Society*, S. 2, s. 169-199.
- The Old Testament (1953), Çev. Ronald A. Knox, London: Burns Oates and Washbourne.
- WALZER, Michael (2006). "Commanded and Permitted Wars", *Law, Politics and Morality in Judaism*, Michael Walzer (ed.), New Jersey: Princeton University Press.
- WALZER, Michael (1996). "The Ethics of War and Peace in Jewish Tradition", *The Ethics of War and Peace: Religious and Secular Perspective*, Terry Nardin (ed.), New Jersey: Princeton University Press.
- WALZER, Michael (2010). "War in Jewish Tradition", *Jewish Choices, Jewish Voices: War and National Security*, Elliot N. Dorff, Danya Ruttenberg (ed.), Philadelphia: The Jewish Publication Society.

WEINTRAUB, Melissa (2010). "Does Torah Permit Torture? Defending Dignity, Life and Sacred Personhood", *Jewish Choices, Jewish Voices: War and National Security*, Elliot N. Dorff, Danya Ruttenberg (ed.), Philadelphia: The Jewish Publication Society.

WEISER, Shimon (1985). "The Purity of Arms-An Exchange of Letters", *The Moral and Existential Dilemmas of Israeli Soldier*, David Hardan (ed.), Jerusalem: World Zionist Organization.

WOLF, Aaron (1989). *A Purity of Arms: An American in The Israeli Army*, New York: Doubleday.

YADLIN, Amos (2004). "Ethical Dilemmas in Fighting Terrorism", *Jerusalem Issue Brief*, S. 8, Jerusalem Center for Public Affairs, <http://www.jcpa.org/brief/brief004-8.htm> (Erişim Tarihi 07.11.2015)

Yahudilik ve İsrail'e Dair Elektronik Kütüphane, "Israel Defence Forces: *Ruach Tzhal* - Code of Ethics", http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Society_&_Culture/IDF_ethics.html (Erişim Tarihi 20.10.2015)

Yahudilik ve İsrail'e Dair Elektronik Kütüphane, "Jewish Concepts: The Seven Noachide Laws", http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/The_Seven_Noahide_Laws.html (Erişim Tarihi 09.12.2015)

Yahudilik ve İsrail'e Dair Elektronik Kütüphane, "Operation Cast Lead: Examples of IDF Warnings to Gaza Civilians", <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/warnings.html> (Erişim Tarihi 29.10.2015)